

S Giovannim kardinálem Coppou o duchovní hudbě

Pokračujeme v rozhovorech s našimi biskupy. A nedávno jmenovaný kardinál Giovanni Coppa k „našim“ biskupům určitě patří. Rozhovor byl připraven a naplánován na stejný den jako rozhovor s kardinálem Špidlíkem, který jsme uvedli v minulém čísle, ale pro nemoc otce kardinála Copsy se nemohl v tomto termínu uskutečnit. Redakce děkuje Ladislavu Noskovi SJ, který naše otázky panu kardinálovi v náhradním termínu položil, zaznamenal a do češtiny přetlumčil jeho odpovědi.

Úvodem, Eminence, ještě dodatečně gratulujeme u příležitosti Vašeho povýšení do kardinálského stavu. Malá otázka: každodenní život se po jmenování kardinálem stává snazším nebo těžším?

Děkuji za blahopřání. A za četná přání a modlitby, i proto, že jich mám zapotřebí. Co se týče každodenního života kardinála, je mnohem těžší než předtím, protože je mnoho povinností. Nemám žádný volný den. Předtím jsem byl penzista (je mi přes dvaosmdesát let), měl jsem pěkný studijní plán. Chtěl jsem studovat všechna díla sv. Řehoře z Nissy, církevního Otce, kterého znám málo. Kromě toho čtu poslední komentáře exegetů ke sv. Pavlu, jeho nejdůležitějším listům, Římanům, Židům, Prvního Korintským... Nu a už jsou to čtyři měsíce, tři měsíce od konzistoře, kdy nedělám nic jiného, než píšu dopisy. Vidíte, támhle je hromada dopisů, na které jsem už odpověděl. Musím to dělat osobně, nemám sekretářku. Potom jsou tu bohoslužby se Svatým otcem, na kterých nemohu jako kardinál — člen nejbližšího sboru papežových poradců — chybět. Potom to bylo formální převzetí kostela svatého Lina, kterého se účast-

nili i seminaristé a sestry z české koleje Nepomucenum (sestry byly jeden čas i na apoštolské administratuře v Praze). A tak dále. Mého volného času tedy velmi ubylo. Po večeri poslouchám půl hodinky hudbu, na víc není prostor, dva tři měsíce jsem neměl čas ani na to, musel jsem se věnovat korespondenci. Ale přesto jsem spokojený, díky Bohu jsem ještě při síle, nejsem unavený a jdu dál tak, jak mi Bůh pomáhá.

Náš časopis je časopisem o hudbě, a tudíž se hned zeptám: V jakém hudebním prostředí jste vyrůstal? V Česku si často představujeme, že správný Ital ve Vašem věku musí být odkojen Verdim a Puccinim.

Má rodina z matčiny strany byla velmi muzikální. Žil jsem s dědečkem — vdovcem, který znal dobře operní díla. Strýc, matčin bratr, zpíval v divadelním sboru. Moje matka znala dobře všechny opery. Ne tedy celé, ale zpívala si árie z některých oper Verdiho, Pucciniho, samozřejmě, Rossiniho atd. V jedenácti letech jsem se spolu s bratrem začal učit hrát na housle a učil jsem se na ně sedm let. Měli jsme malé koncerty spolu s našimi spolužáky z hudební školy, kterou vedl učitel hudební výchovy při naší městské škole. Tedy náklonnost k hudbě jsem měl vždy. Byl bych se raději učil na klavír, ale dům byl malý a na nákup klavíru chyběly peníze, bylo to v době před válkou. Co se

Verdiho a Pucciniho týká, jistě přítomni byli, ale neřekl bych, že jsem jimi „odkojen“, protože od šedesátých let shromažďuji hudební nosiče, kterých mám dnes už přes tisíc. Od počátku to byly třeba i Beethovenovy symfonie a jiné. Mám rád opravdu každou hudbu. Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, romantikové jako Schubert, Brahms, Mendelssohn, velmi mám rád Wagnerovy opery, které jsem slyšel už mnohokrát. Mým nejoblíbenějším skladatelem je Ravel, francouzský skladatel, který bohužel nesložil nic sakrálního. Jeho skladby jsou však velmi jemné a opravdu se mi moc líbí. Všechna díla Verdiho, Belliniho, Pucciniho ale pochopitelně mám....

Mou vášní samozřejmě je i duchovní hudba, Bachova Mše h-moll, Mozartovy mše Requiem a Korunovační, Beethovenova Missa solemnis, mše Haydnovy a Brucknerovy ... Takže musím říct, že jsem co do hudby eklektik, líbí se mi všechno od gregoriánského chorálu přes renesanční hudbu — mám krásné disky koupené v České republice. S hudbou zkrátka souzním. Určitě také proto, že náš spirituál v semináři nám vždycky říkal: „Nejdřív svatost, ale hned vzápětí následuje hudba!“ Hned po Bohu umění, které nejlépe reprezentuje božského ducha, protože na rozdíl od umění výtvarného nemá hmatatelné, viditelné figury, formy, ale je čistě duchovní.

Dočetl jsem se, že jste při svém pobytu v Čechách přivykl nejen naší řeči, ale také českému humoru a české kuchyni. Aby bylo Vaše osvojení naší kultury úplné, zbývá snad jen hudba a pivo. Přivykl jste i české hudbě?

(Smích) Ano, na pivo jsem si zvykl, ale nemohu ho pít, protože lékaři mi všechny alkoholické nápoje zakazují. Tu a tam sklenka vína, ale nic víc. Co se týče české hudby, musím říct, že pro nás Italy byla a je málo známá. Když jsem odjížděl do Čech, znal jsem ji pramálo, dá se říct vůbec. Měl jsem disk Deváté symfonie od Dvořáka. Slyšel jsem ouverturu z Prodané nevěsty od Smetany. Slyšel jsem Vltavu, tento kousek z Mé vlasti, který je v Itálii dobře znám. V Itálii disky s českou hudbou jsou, ale nevím, kolik lidí slyšelo třeba Janáčka. Já jsem znal jenom ty čtyři věci.

Během svého pobytu v Čechách jsem zjistil, že česká hudba je celým samostatným světem. Mohl jsem rozšířit svou sbírku disků, které v Čechách vyšly mnohem levněji než zde v Itálii. Všechna Dvořáková díla, Smetanu (nejen Mou vlast, ale i kvartety a opery), díla Martinů, Fibicha a především Janáčka, který se mi moc líbí, protože je moderní, všechna jeho díla, jeho divadelní díla, která jsou krátká, ale dramatická. Janáček má opravdově tragický styl, který chytne za srdce. I jiná jeho díla, jako Glagolská mše, Taras Bulba... Zrovna nedávno mi věnovali pětidiskovou antologii české

hudby, průřez celou její historií počínaje renesancí až podnes. Sám jsem také koupil disky současných skladatelů, Ebena ... Česká hudba zde v Itálii bohužel není moc známá, přestože je to opravdu bohatý svět, který je třeba znát. Pobyt v Praze mě tudíž obohatil i po této stránce a českou hudbu si s sebou nesu doposud. Bohužel nemám moc času hudbu poslouchat, ale slyšet českou hudbu je pro mě jako vracet se domů, na českou nunciaturu, do Prahy, mezi vás.

Vaše rodiště — piemontská Alba — bylo za II. světové války centrum partyzánského odporu. Italští partyzáni mívali úzký vztah ke komunismu a církvi příliš nepřáli. Jak to vypadalo na sklonku války v Albě? Bylo to dobromyslné hašteření ve stylu dona Camilla, nebo to vyvolávalo situace daleko méně úsměvné?

Tak jistě, díla jako Don Camillo jsou moc hezká, ale nejsou realistická. Takové hořkosladké poměry u nás nebyly, partyzáni — komunisté kněze zabíjeli. A byli též partyzáni nekomunisté, takzvaní modří, partyzáni Mauriho (tak se nazýval jeden známý velitel) a podobně. Mnoho mladých, kteří se stávali partyzány, nechtěli komunismus. V Albě komunismus téměř neexistoval, nikdy neměl velký úspěch. Ale partyzáni byli. Můj bratr byl partyzán. Bylo mu sedmnáct. V Albě fašistickým vojákům veleli důstojníci SS, a když bratr procházel cestou do školy, která byla kus za městem, jejich kontrolní stanoviště, říkali mu: A co ty? Co budeš dělat? Musíš se stát vojákem a dát se k nám! A zacházeli s těmito mladíky špatně.

Jeden můj blízký přítel se stal fašistickým vojákem, a bohužel byl zabit v boji s partyzány. Takže mladíci utíkali, aby se nemuseli stát fašisty pod velením SS. Tedy i můj bratr byl partyzán. Jednou fašisté a SS spálili vesnici, kde měli základnu. Moje matka ho tam pak přes všechno nebezpečí jela autem

hledat, ale nenašla nic než plameny. Marně ho volala (jmenoval se Luigi), byla to velmi tragická situace. Ale bratrovi se nic nestalo. Můj bratr byl velmi čestný. Nikdy nikomu nic nevzal, neudělal nikdy žádnou razii. A třeba podotknout, že partyzáni byli stejně jako fašisté známí tím, že brali všechno, co jim přišlo pod ruku, kuřata, jídlo, peřiny... Můj bratr domů nepřinesl nikdy nic. Doslova nic, nic, nic. To říkám na důkaz, že i mnozí partyzáni byli dobrými křesťany. Jedna smutná příhoda: Jednoho dne jsme

my seminaristé ukryli partyzány v kapli během mše, protože venku stříleli Němci. Němci ale převzali kontrolu nad městem, všechny nás zatkl, protože v našem semináři byli partyzáni převlečení za kleriky, a pro výstrahu nás vedli celým městem. Němci zatkl i mého otce a vypadalo to, že bude popraven. Byly to časy velmi ošklivé a pro hudbu nepříznivé.

Vášim biskupským heslem je „Sobria ebrietas spiritus — Střízlivé opojení duchem“. Těžko lze najít lepší vyjádření charakteru liturgické hudby (Vaše kardinálské „až k prolití krve“ je pro chrámové hudebníky přece jen příliš náročný program). Při svých četných cestách ve službě apoštolského stolce jste se účastnil mnohých liturgických slavení v nejruznějších kulturních oblastech. Nalezl jste něco, co Vás v inkulturované liturgické hudbě obzvlášť zaujalo?

Zajisté. Především, zdá se mi, že mé heslo „sobria ebrietas“ vyjadřuje velmi dobře to, čím je ambrosiánská hudba, hudba sv. Ambrože, protože odráží jeho duši. Ale abych udělal krok zpátky: Během osmi let jsem navštívil všechny nunciatury na světě, a tudíž jsem se účastnil mnoha liturgických slavností. Některé z nich se mi hluboko vtiskly do srdce. Například velká mše v jihokorejském Soulu, velmi spořádaná, lidé v oblecích... Já jsem

potom v procesí nesl Nejsvětější svátost. Byla to příprava na papežovu návštěvu, v roce 1984, já jsem tam byl už v roce 1982.

Potom Brazaville v Africe. To byl téměř nepřetržitý tanec. Ženy přinášely tancem dary k obětování za zpěvu a bubnování... Samozřejmě to nebyla ceremonie gregoriánského typu, to byla opravdu inkulturace...

Ale především si vzpomínám na bohoslužbu v Antananarive na Madagaskaru, kde jsem uděloval svátost bířmování. Tam mě opravdu zamrazilo. V dobrém slova smyslu. Před evangeliem přišla skupina dětí oblečených v bílém. Jáhen četl evangelium a zakončil „Slovo Boží“. A ty děti se ukláněly a dělaly jakoby malé tanečky tak, že jsem měl pocit, že opravdu přišlo Slovo Boží. Ne nějaké abstraktní jsoucnou nebo symbol, ale živé Slovo osobně, Logos, který přicházel obklopen touto nevinností oděnou v bílém. Všechny děti tančily kolem knihy evangelia, které bylo ukázáno všem jako Slovo Boží. Mám tedy tyto krásné a nezapomenutelné zkušenosti, které jsou opravdovým bohatstvím.

Za svého působení u nás jste měl vynikající pověst i mezi chrámovými hudebníky, kterým jinak není snadné se zavděčit. Často jste přijímal pozvání na liturgické akce s nejrůznější hudební složkou, kterou jste nikdy nekritizoval a často i pochválil. Jak vidíte postavení „české“ liturgické hudby z perspektivy italské i světové?

Nemám dostatečnou znalost situace ani na úrovni italské, natož pak světové, abych to mohl porovnávat. Navíc neznám tak zcela dobře ani situaci českou. Spíše se tedy bude jednat o dojmy. Musím říct, že liturgie v Čechách a na Moravě, a předtím na Slovensku (když jsem byl nunciem i pro Slovensko), liturgie na různých poutních místech a v různých kostelích, kam jsem přišel, protože od jara do podzimu jsem každou neděli jel do nějakého jiného kostela, byly vždy velmi dobře připraveny. Vždycky byli ministranti, oblečení do komží a rochet, dobře připravené sbory, zvláště na Moravě, zbožní věřící. Tedy situace v oblasti duchovní hudby (i gregoriánské) výborná. Můj dojem byl vynikající.

Duchovní hudba v Česku má vynikající pečovatele. Například teprve nedávno zemřel maestro Eben, mezinárodní osobnost jako hudebník a skladatel duchovní hudby. Jeho hudba je poněkud náročnější, ale dal duchovní hudbě velký vklad.

Vím, že v minoritském kostele sv. Jakuba mají krásné hudební tradice, v době mého pobytu v Praze tam každou neděli a zvláště ve Svatém týdnu a o Vánocích dělali překrásné produkce pod vedením maestra Josefa Hercla a s maestrem Otto Novákem za varhanami. Ještě teď mi posílají program. Také se tam každý rok, mám dojem, že v září, pořádá varhanní festival. Přijíždějí varhaníci ze všech částí světa.

Potom koncerty duchovní hudby, např. u sv. Havla... Pak také máte časopis

Varhaník, který stále dostávám, tento váš, který teď poznávám... Tedy věřím, že mohu říct, že duchovní hudba v České republice je bezpochyby v mezinárodním měřítku na vysoké úrovni. A není méněcenná vůči nikomu. To myslím mohu říct i přes svůj omezený rozhled.

S Vaší osobou je spojena i jedna z tradičních akcí Společnosti pro duchovní hudbu — Svatojánské slavnosti, které jste v době Vašeho působení v Praze ani jednou nevynechal. Nedílnou součástí Svatojánských slavností jsou latinské chorální nešpory. Jak vnímáte roli gregoriánského chorálu v liturgické hudbě v kulturně globalizujícím se světě?

Ano, na Svatojánské slavnosti si pamatuji: velké nešpory na Malé straně, modlitba před sochou sv. Jana Nepomuckého na Karlově mostě, ukončení eucharisticou adorací v kostele Křižovníků s červenou hvězdou, tuším, sv. Františka, před Nejsvětějším Salvátorem. Poté jsem byl kanovníkem tady ve svatém Petru, a tady jsou ranní chvály i nešpory zpívány v gregoriánském nápěvu, podle stylu ze Solesmes. Jsem toho názoru, že gregoriánský chorál je liturgická hudba „par excellence“. Může konstituovat společný hudební jazyk, univerzální jazyk, právě pro dnešní globalizující se svět. Zcela jistě může tato hudba zachránit svět před kulturním oploštěním, které by bylo prázdné a kontraproduktivní a favorizovalo by jen nenáročná a povrchní řešení.

Je třeba, aby liturgická hudba měla svoji posvátnou fyziognomii, nezaměnitelnou s žádnou jinou hudbou. Ale pro garanci maximální možné kvality provedení posvátné hudby včetně gregoriánského chorálu je nutné především to, aby se zpěváci modlili, „aby byli jedno srdce a jedna duše“, jak se říká ve Skutcích apoštolů. Tedy žít v křesťanské atmosféře, atmosféře dobra, vzájemné úcty, v harmonii lásky. Je známo, že hudebníci jsou trochu řekněme „živí“, ale v posvátné hudbě je třeba poněkud redukovat vlastní já, aby všichni byli spojeni v jedno srdce a jednu duši, aby vynikla jednota mystického Kristova těla. Ale především se musí modlit. Ti, kdo duchovní hudbu dělají, a zvláště gregoriánský chorál, musí být blízko Bohu. Sv. Augustin říkal, že zpívat znamená dvakrát se modlit, čili píseň už je modlitbou. Ale je také třeba modlitbou se připravit, aby se zpívalo lépe. Liturgický zpěv je neustálá modlitba k Bohu v klasických formách gregoriánského chorálu.

Pro nás v České republice je zajímavé, že Fritigilda, královna Markomanů — bezprostředních předchůdců slovanského osídlení na našem území — psala svatému Ambrožovi a žádala jej o poučení o katolické víře; dostala od něho „velkolepý dopis ve formě katechismu“, jak zaznamenal Paulinus, životopisec svatého Ambrože. Kdyby nebyl přišel Praotec

Čech, mohl mít sv. Ambrož na našem území roli sv. Cyrila a Metoděje a ambroziánský chorál naší nejstarší duchovní hudbou. Jakou vidíte roli bohoslužebné hudby v evangelizaci (či jako v našem případě spíše reevangelizaci) národů?

Tato epizoda s Fritigildou je v životě sv. Ambrože opravdu podivuhodná. Hudba má v evangelizaci enormní důležitost, zvláště nyní v době nové evangelizace nebo reevangelizace. Hudba vždy podporovala evangelizaci, protože poskytovala nástroj (zpěv) pro dosažení tohoto cíle. Jak známo, svatý Ambrož se chtěl se svými hymny postavit proti neblahému dílu ariánů, kteří nevěřili v Kristovo božství, a tuto svou herezi rozšiřovali pomocí hymnů, zpěvů. Arius složil mnoho hymnů právě za tímto účelem. Svatý Ambrož píše své hymny — všechny krásné, zpíváme je ještě dnes v nedělních ranních chválech, také hymnus pro sv. Anežku je jeho atd. — aby vzdělal lid ve víře. A nejen on, ale i jiní Otcové církve byli poetové, ať už latinští nebo řečtí, a užívali téže metody. Vezměme si pak stále části liturgie, jako Kyrrie, Gloria, Credo, Agnus Dei — jsou všechny v gregoriánském nápěvu a mají na posluchače, na lidskou duši úžasný dopad, protože povznášejí duši, pozdvihují ji k Bohu, vzdělávají ji ve víře, v modlitbě, vtiskují se do paměti. Má neučená matka znala nazpaměť Gloria, Credo, zpívala je, i když neuměla ani slovo latinsky. Ale naučila se to jako holčička a v této svěžesti to zpívala ještě jako sedmdesátnice. Tedy bez hudby by evangelizace neměla důležitý nástroj, velkou sílu, účinnost, protože hudba, jak jsme již citovali sv. Augustina, je už modlitba, a tudíž když se zpívá, dostáváme se až na dna srdcí, která se navzájem spojují ve shromáždění. Tímto shromážděním kolem eucharistické oběti se realizuje pravý smysl účasti na znovu-zpřítomnění oběti Ježíše, který sám sebe činí živě přítomným na oltáři.

Hudba má proto enormní roli, kterou je třeba znovuoživit, znovu je třeba učit mladé zpívat gregoriánský chorál, protože takto se duch opravdu zakotvuje nejen ve zpěvu nějaké skupinky, kterou ostatní jen poslouchají. Tak jako se to podařilo u mé maminky. Gregoriánské ordinarium je zpěvem všech, všichni se pak zpěvem účastní Eucharistie.

Patřil jste k blízkým spolupracovníkům Jana Pavla II. Objevil jsem Vaši vzpomínku na jeho sólový zpěv Kristu a před Kristem. „Když jsem přišel, otevřel jsem potichu dveře do kaple a vidím, že uvnitř je Papež sám a zpívá... polohlasně, před Ježíšem ve svatostánku. Něco podobného jsem nikdy dřív neviděl... a nevím, jestli při dalších cestách měl někdo podobnou zkušenost. Já jsem dostal tuto milost překvapit ho v tomto okamžiku...“ Svědčí to nejen o papežově vztahu ke Kristu, ale i o jeho vztahu ke zpěvu, když v tak intimní chvíli

li nahlas zpíval. Mohl byste povědět ještě něco dalšího o vztahu Jana Pavla k hudbě?

Děkuji Vám, že jste připomenul onu hezkou příhodu, kterou jsem minulý rok zmiňoval v jednom kázání v Hradci Králové. Ano, opravdu to byla výjimečná věc, ale zase tomu nedávejme příliš velkou důležitost. Papež nezpíval nějak nahlas, pouze vkleče — byl už trochu nemocný, bylo to v r. 1997 — potichu zpíval Ježíši. Ale zpíval, to je pravda. Já jsem tím byl pohnut, ale je to příhoda drobná. Jinak samozřejmě Jan Pavel II. měl skvělý hlas, nejenom pro zpěv, ale celkově. Jeho zvolání při bohoslužbě při jeho uvedení do úřadu, tzn. hned na začátku jeho pontifikátu: „Nemějte strach, otevřte brány Kristu!“ proniklo do srdcí všech, stalo se takřkájícím zvoláním „mýtickým“, protože si ho pamatují všichni. I nevěřící. Jeho hlas měl dopad. Však také byl, jak známo, hercem, věděl, jak položit hlas, jak mluvit před publikem. To bylo tedy jako zatroubení trubky, které se dotklo srdcí všech. Ale samozřejmě papež miloval hudbu, zpěv, zvláště na setkáních s mladými, to zpíval společně s nimi, s úsměvem, dával najevo, že ho to těší. Třeba u nás, na Svatém Kopečku. Nicméně kromě těchto dojmů, které mám zvenčí, nemohu říct víc o vztahu Jana Pavla II. k hudbě. Ani u papeže Benedikta nevím o moc víc, než že se v hudbě vyzná, že hraje na klavír a že jeho bratr je dirigentem sboru.

V našem časopise jsme v tomto roce informovali čtenáře o dvou vatikánských událostech v oblasti duchovní hudby — o opětovném povolání maestra Dominica Bartolucciho na místo ředitele Cappelly Sistiny a o jmenování nového papežského ceremonjáře Guida Mariniho. Vnímáte tyto změny jako významné pro pohled na roli posvátné hudby v liturgii? Týká se to jen Vatikánu, nebo bychom je měli reflektovat i u nás doma? Je přístup Benedikta XVI. významně odlišný od přístupu jeho předchůdce, a pokud ano, v jakém smyslu?

Ne, nepřikládám těmto nominacím nějaký zvláštní význam, je to normální věc. Maestro Bartolucci bude mít teď v pátek koncert v Seminario Romano, bude dirigoval ve věku 95 let. Ano, jeho titul je „Maestro perpetuo della Cappella Sistina“, ale byl vyměněn Janem Pavlem II. v r. 1998. Tomu není třeba přikládat nějaký význam, měl přes osmdesát let, a nemá smysl vykonávat takovou funkci až do smrti. Po koncilu se to takto už nedá dělat. Vlastně by býval měl skončit už ve věku 75 let. Je to velký, talentovaný hudebník a je dosud aktivní a vitální, ale jeho nahrazení neznamená nic politického. Zdá se mi, že kdybychom to tak chtěli vidět, už bychom příliš dělali „dietrologii“ (volně přeloženo: „co_je_za_tím_logii“), jak říkáme my v italštině. Taktéž ohledně nového papežského ceremonjáře. Mons. Pierro Marini byl odvolán z funkce, protože byl jmenován

něčím víc: prezidentem Papežského výboru pro mezinárodní eucharistické kongresy. Předchozím prezidentem byl kardinál Tomko. Tedy je prakticky nástupcem kardinála. Ani zde papež nemyslí na hudbu. Myslí na eucharistické kongresy. Papeži Benediktovi leží velmi na srdci podoba mezinárodních i národních eucharistických kongresů, protože jsou to slavnostní a veřejné úkony eucharistické úcty. A růst úcty k Eucharistii je jedním z hlavních motivů současného pontifikátu. Jeho druhá apoštolská exhortace je věnována Eucharistii, a to je velmi významné. Podle toho, co jsem slyšel (já nejsem uvnitř těch záležitostí), chtěl papež privilegovat slavení eucharistických kongresů. Svatý otec od počátku chce, aby eucharistické kongresy byly stále zlepšovány. Proto povolal mons. Pierra Mariniho do této funkce, která je pro něj mnohem důležitější, než sama o sobě jistě také důležitá funkce ceremonjáře. A proto musel jmenovat papežským ceremonjárem někoho nového.

Do roku 2005 jste byl členem kongregace pro svatořečení. Nedávno jsme oslavili svátek sv. Cecílie — patronky hudebníků. Popravdě řečeno, přišla k tomu patronátu jako slepá k houslím. Ačkoli my, chrámoví hudebníci, její svátek slavíme rádi, nemá kongregace mezi kandidáty nějakého opravdového hudebníka? Jak by se vyjímal třeba Giovanni Pierluigi da Palestrina?

Nevím, zda je mezi současnými kandidáty na blahorečení nějaký opravdový hudebník. Každopádně mezi nimi není Giovanni Pierluigi da Palestrina. Byl to velký hudebník, to všichni vědí, a jeho mše jsou čímsi posvátným, téměř božským, ale jestli byl svatým, to je úplně jiná otázka. Také jsem nikdy neslyšel, že by byl mezi kandidáty

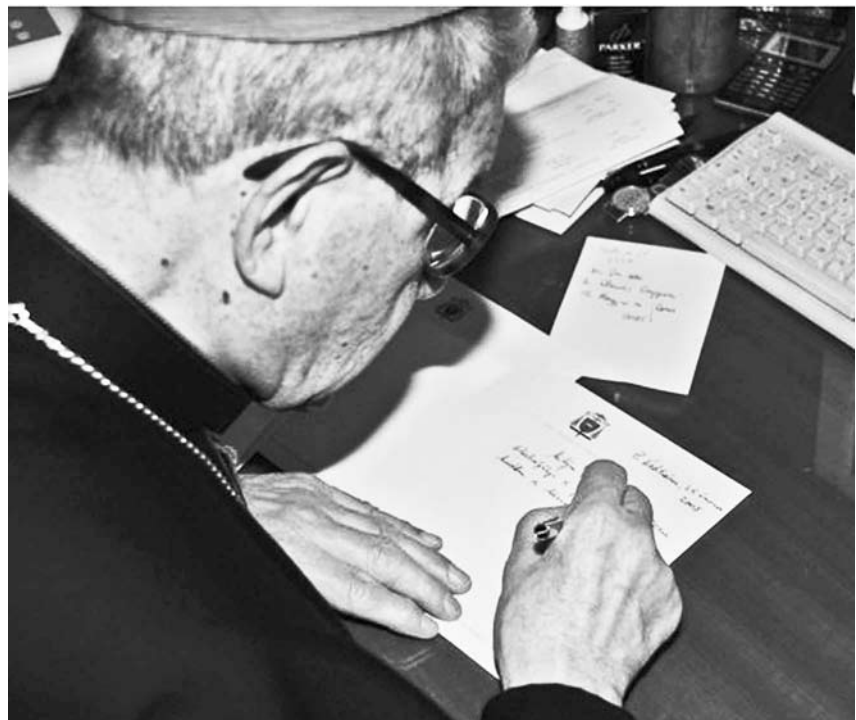
velký Anton Bruckner, německý varhaník, který napsal mnoho mší a symfonií. Jednu ze symfonií věnoval „dobrému Bohu“. Velmi krásná věc, myslím, že žádný jiný hudebník tohle neudělal. Každopádně, ať už je důvod ke svěření patronátu nad hudbou svaté Cecílii jakýkoliv, byla to dobrá volba, a je to už věc tradiční. Stará liturgie hodin říká: „Cæcilia decantabat Domino“ — Cecílie zpívala Pánu. Její jméno hudebníkům přirostlo k srdci. I velkým sólistům lyrických oper. Je nepočítaně hudebních institucí, konzervatorií, koncertních sálů, které nesou její jméno. Změna jména by byla nemožná, stejně jako změna patrona by byla nemožná. A Cecílie je sympatická svěřice, která vstoupila do srdcí, všichni ji máme rádi jako tu, která se jako první zamilovala do hudby, ale do hudby zasvěcené Bohu stejně tak, jako mu byla zasvěcena ona — Cecílie, která se pro Krista stala mučednicí.

Ve Vatikánu určitě patříte mezi největší znalce situace v české církvi. Býváte ještě stále, byť jako „dúchodce“, konzultován, když vatikánské kongregace řeší otázky spojené s českou církví? Patří to k jedné z Vašich funkcí, k funkci konzultora Státního sekretariátu?

Tu a tam se mě někdo zeptá na nějakou věc, ale to nelze nazvat konzultováním. Existují jiné cesty, jak se seznamovat se situací v Česku. Třeba přes kardinála Vlka, který je přímo tam. Když přijede do Říma, je konzultován. Je také nuncius, který informuje o situaci. To patří k jeho práci.

Eminence, velmi děkujeme, že jste si pro nás udělal čas. Byl byste ještě na závěr ochoten pozdravit čtenáře Psalteria vlastnoručně?

Zajisté, rád.

CARD. GIOVANNI COPPA

Z Vatikánu, 25. února
2008

Milým čtenářům 'Psalteria'
blahopřeji k jejich zájmu o
hudbu a lásce k ní a jsem si
jist, že tato láska pomůže
k rozvoji duchovní hudby v Čechách,
na Moravě a ve Slezsku.

Opakuji Augustinova slova, "kdo
zpívá, dvakrát se modlí".

Z celého srdce žehná

+ Giovanni card. Coppa

Stalo se a stane

Milé čtenářky a milí čtenáři,
je to opravdu radost připravovat tuto rubriku: když si představím, kolik koláčků, chlebiček, řízečků s bramborovým salátem, vínečka, pivečka a slivovičky představuje oslava každých níže uvedených narozenin, tak se mi začínou sbíhat sliny ve velkém. Ale ještě radostnější je představa, že je tolik lidí, kteří jsou ve službě duchovní hudbou ostatním lidem a Pánu Bohu.

Podle údajů, které nám nabízí členská databáze, do příštího vydání Zpravodaje zpíváme na dálku Živijó především těm s kulatými narozeninami – Věra Bobáková, Jitka Fárová, Milada Hráská, Lucie Nováková, Václav Derner, Jozef Kazán a Vlastimil Kovář – či polokulatými – Mírka Hosnedlová, Marika Pečená, Vít Jirásek, Antonín Lecián, Tomáš Slavický a Karel Virgler. Nekulaté narozeniny pak oslavují Hana Bártoová, Věra Hájková, Bronislava Halbrštátová, Jarmila Hansová, Marie Heylová, Růžena Hejná, Zuzana Koudelková, Jana Maděrová, Zuzana Meierová, Marie Nováková, Jindřiška Slavíková, Monika Sukovská, Kateřina Tukkerová-Sechovská, Marie Uhlířová, Karla Zouharová a kůrovcí Petr Bajer, Jan Martin Bejček, Radek Doubrava,

Martin Horyna, Jan Hřeňo, Tomáš Charvát, Pavel Jiráček, Evžen Kindler, Vladimír Koronthály, Ivo Kraus, Vít Kubánek, Jan Lorenc, Jan Marek, Rudolf Myška, Václav Ondráček, Bohdan Ostroveršenko, David Pilát, Karel R. Porkert, Ondřej Scholtz, Ladislav Sovič, Jiří Stodola, Jiří Strejček, Tomáš Thon, Petr Vašata, Petr Vlasatý, Jan Zelenka a Jakub Zicha.

Narozeniny oslaví též příznivec duchovní hudby i naší SDH otec kardinál Vlk.

Z dalších osobností ze druhého břehu života se pro život časný či věčný v následujícím období narodili: Olivier Messiaen († 27. 4. 1992), Václav Renč († 30. 4. 1973), Antonín Dvořák († 1. 5. 1904), Alessandro Scarlatti (* 2. 5. 1660), Miroslav Venhoda († 10. 5. 1987), Gabriel Fauré (* 12. 5. 1845), Claudio Monteverdi (* 15. 5. 1567), Josef Hercl († 26. 5. 2005), Josef B. Foerster († 29. 5. 1951), Bohuslav Reynek (* 31. 5. 1892), Joseph Haydn († 31. 5. 1809), Louis Vierne († 2. 6. 1937) a Orlando di Lasso († 14. 6. 1594).

Všem oslavencům patří naše gratulace, vděk a modlitby za jejich přínos duchovní hudbě. Děkujeme.

Pavel Svoboda

Vážení čtenáři,

Velikonoce jsou za námi, vypětí s nimi spojené opadáva a je čas myslet na systematickou práci a přípravu. Jako přílohu tohoto čísla najdete propagační materiály na Convivium 2008. Uvažte, jestli Vám může být přínosem. I když to nebude právě pro Vás, prosíme, nenechte si letáčky pro sebe, ale širte je všude, kam budete moci. Aby neúčast kůrovců na této škole byla záležitostí úvahy a volby a ne neinformovanosti. Pokud byste mohli ve svém okolí uplatnit větší množství letáčků, napište. Rádi Vám materiály zašleme.

V minulém čísle jsme zahájili seriál o obecných zákonitostech liturgické hudby, který obsahoval výzvu k diskusi na Blogu duchovní hudby. Pohříchu výzvu bezúspěšnou. Ani sledovanost této stránky nevykázala v souvislosti s vydáním minulého čísla nějakou anomálii, natož aby někdo začal diskutovat. Snad to neznamena trend, ale jen anomálii.

V tomto čísle se k seriálu nevracíme. Jednak „naši“ kardinálové se rozhodli více, než jak jsme očekávali (ale našťásti tak zajímavě, že nebylo možno krátit), jednak zasloužili kůrovcé neodcházejí z církve bojující podle redakčního plánu. Tím ale není všem dnům konec, v příštím čísle se k němu opět dostaneme.

Článkem o Zlatém kánonu Jana z Damašku se ještě vracíme k velikonoční tematice, připomínáme akce minulé i budoucí. Zvláště nás potěšil dopis čtenáře Ladislava Soviče ze Strážnice; nejen tím, že napsal, ale zejména skutečnostmi, které popisuje a které ukazují, že to jak s naší činností, tak s vkusem kostelní mládeže není zase tak tragické, jak se někdy zdá. Text srovnávající katolické myšlení v Čechách a na Moravě Marka Orko Váchy je sice v celkovém vyznění vtipnou nadsázkou, ale obsahuje tolik pravdivých postřehů, že jsme rádi, že jej můžeme čtenářům nabídnout, i když vztah k liturgické hudbě je v něm zmíněn jen okrajově.

Dojmy a pozvánky z Londýna přináší text Pavla Svobody.

Gregoriánský seriál Evžena Kindlera se pomalu chýlí ke konci, připravujeme novou tematiku — nejstarší historii křesťanského zpěvu.

Další číslo Psalteria vyjde před prázdninami. Pokud nás zásobíte informacemi, rádi bychom v něm přinesli přehled toho, co se na našich kůrech i ve sborech přes prázdniny chystá.

Jiri! Klub

Velikonoční kánon sv. Jana z Damašku

V druhé polovině sedmého století přepadli arabští piráti jeden z řeckých klášterů na pobřeží jižní Itálie a zajali tam učeného mnicha jménem Kosmas. Těžko si představíme, jak černé byly jeho myšlenky během plavby na východ a potom, když byl v Damašku vystaven spoutaný na trhu s otroky. Trhem však procházel Sergios, křesťan, který byl vysokým úředníkem na dvoře damašského kalifa (jestliže se někdo diví, jak v polovině sedmého století mohl být na kalifově dvoře ve vysoké funkci křesťan, lze sice odpovědět, že v době brzy po rozšíření islámu do syrské oblasti v ní ještě bylo mnoho křesťanů; pokud se ovšem necháme inspirovat současnou politickou situací u nás, můžeme uvedenou suchopárnou odpověď okořenit dodatkem, že si toho křesťana kalif vybral možná proto, že to byl jediný člověk v Damašku, který uměl číst a psát a přitom nekradl). Když Sergios spatřil, že je na prodej křesťanský mnich, vykoupil ho a zaměstnal jako učitele svých dvou synů.

Když někdo četl kalendářové příběhy staré sto let a vymyšlené tak, aby vše vyšlo nejen ve smyslu, že zlo je potrestáno a dobro vítězí, ale i tak, aby co nejvíce čtenářů pochopilo Boží prozřetelnost, řekne si, že příběh s mnichem Kosmou je zřejmě podobná konstrukce. V dějinách východních křesťanů je ovšem podobných příběhů víc a už před stoletím je pozitivisticky založen historikové tvrdě napadali; po neshodavém kritickém zkoumání však u většiny z nich museli nakonec uznat jejich pravdivost, což platí i v případě mnicha Kosmy (viz např. L. Tardo: *L'ottoeco nei mss. Melurgici, S. Nilo, Grottaferrata, 1955, str. XXI a XXIII*). Kdybychom vše chtěli hodnotit z vědecko-pedagogického hlediska, museli bychom dodat, že Boží prozře-

telnost se projevila ještě více, a to v tom, že v Kosmovi poslal pro oba Sergiovy syny snad nejlepšího učitele na světě. Přítomnost tohoto mnicha nejen přinesla do Sergiovy domácnosti vpravdě křesťanské vztahy, ale ukázalo se, že jeho učenost se se schopností vnímání u obou Sergiových synů neuvěřitelně doplňovala; oba dva, totiž Jan a mnichův jmeno-

pro své zpěvy vybírala ve velké většině biblické texty, dávala byzantská liturgie velký prostor i pro nové texty. Oba bratři vytvořili mnoho děl nejrůznějších liturgických forem. V době jejich života však kulminoval vývoj formy, kterou dodnes považujeme za vrchol celé tisícileté byzantské hymnografie. Tato forma se nazývá kánon (v řečtině vyslovovaná

spíše jako náš termín pro dělo, tedy kanón), což znamená něco jako norma, standard, směrnice, zákon. Nešlo tedy o kánon, jak tento termín chápeme u nás, tedy o provádění téže melodie více hlasy s různými začátky, nýbrž o jednohlasý zpěv, kde celá skladba je složena z osmi či devíti částí zvaných ódy, s tím, že každá óda má několik strof o stejném rytmickém schématu slov, která jsou zpívána na stejnou melodii v každé strofě. Jednota celého kánonu je dána v první řadě tím, že melodie všech strof jsou ve stejném tonál-

Fo - ti - zu, fo - ti - zu, i ne - a I - e - ru - sa - lim,
O thi - as, o fi - lis, o gly - ky - ta - tis su fo - nis!
O Pa - scha to me - ga ke i - e - ro - ta - tos, Chri - ste,

i gar do - xa Ky - ri - u e - pi se a - ne - ti - le.
Me - thi - mon a - psev - dos gar e - pin - ji - lo e - ses - the
O so - fi - a ke Lo - je tu The - u ke Dy - na - mis,

Cho - re - ve nyn ke a - gal - lu Si - on.
me - chri ter - ma - ton e - o - nos, Chri - ste.
di - du i - min ek - ty - po - te - ron

Sy de a - gni, ter - pu The - o - to - ke,
In i pi - sti an - ky - ran el - pi - dos
Su me - ta - schin, en ti a - ne - spe - ro

en ti e - jer - si tu to - ku su.
ka - te - chon - tes, a - gal - lo - me - tha.
i - me - ra tis Va - si - li - as su.

vec Kosmas přijímali vše, co se od svého učitele dovídali, s otevřeným srdcem, rozumem, pamětí i vlastními tvůrčími schopnostmi a s postupem doby se z nich stali význační teologové, hymnografové a světci byzantského křesťanství, v té době tak vzdáleného od Damašku, který byl už částí islámského světa (ale o tom snad někdy jindy).

Jan se po smrti svého otce stal mnichem, stejně jako jeho bratr Kosmas. Pro čtenáře časopisu *Psalterium* je důležité vědět, že oba bratři byli – mimo jiné – i tvůrčími hymnografy. Mohli jsme použít výrazu „skladatel“, ale v tehdejší době byl každý skladatel svým textařem a každý básník se snažil si svou poezii zhudebnit, a tak se raději mluví a píše o hymnografech. Na rozdíl od římské liturgie, která

ním systému (vyjádřeno v podobné ale ne zcela ekvivalentní terminologii gregoriánského chorálu: ve stejném módu) a nadto tím, že text každé z ód má předepsanou náplň, totiž meditaci na jistou biblickou modlitbu (v tom tkví právě to, že daná forma je zvaná kánonom).

V době, o které referujeme, bylo kánonů napsáno mnoho (vznikaly totiž už během celého století před tím) a zpívaly se o ranních chválách (řecky zvaných *orthos*) každý den dle liturgických předpisů. Existovaly i kánony určené pro velikonoční neděli. Pro ni napsal Jan také kánon a ten byl v pozdějších letech tak ceněn, že vytlačil všechny ostatní, byl pro velikonoční neděli určen jako závazný zpěv a nazván Zlatým kánonom (také Kánonom kánonů apod.). Chceme-li zde

představit závěrečnou ódu Zlatého kánonu, musíme upozornit, že původní počet ód byl devět, během doby však ta druhá byla postupně odstraňována, takže zbylo ód osm, ale byly číslovány tak, jak bylo zvykem od začátku, tedy první, třetí, čtvrtá, atd. až devátá. Nikomu to nevadilo, nikdo se nesnažil předstírat svou liturgickou genialitu tím, že by navrhl číslovat ódy od jedné do osmé. Poslední, osmá óda je tedy „devátá“ a od předchozích se liší ve dvou vlastnostech: předně je to jediná z ód, pro kterou forma kánonu předepisuje tématickou návaznost na novozákonní text (ostatní ódy jsou meditacemi na poetické modlitby Starého Zákona), a za druhé je to jediná z ód, která je meditací na dva od sebe v Bibli oddělené texty, totiž na Zachariášův chvalozpěv (Benedictus) a na chvalozpěv

Panny Marie (Magnificat).

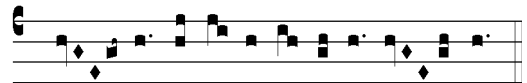
Z dějin umění víme, že vývoj v jedné etapě směřuje k syntéze a obohacování. To platí i pro vývoj kánonů. Na příklad první óda má být tématicky vztažena k chvalozpěvu uvedenému na začátku 15. kapitoly druhé Mojžíšovy knihy a vzniklému při záchraně Israelitů před faraónovým vojskem, topícím se v moři, které Israelité chvíli před tím přešli suchou nohou, a tak v některých kánonech má první óda zdánlivě bezdůvodně a jakoby neorganicky zmínku o mořské vlně, o pronásledujícím nepříteli apod. Mistrovství uplatněné ve Zlatém kánonu se projevuje jednak tím, že konkrétní slovní výrazy obou novozákonních textů jsou v deváté ódě skryty tak, že ten, kdo formu kánonu nezná, by příbuznost s uvedenými texty mohl přijímat s nedůvěrou. A za druhé, autor Zlatého kánonu do deváté ódy začlenil i citace, které forma kánonu nepožaduje; je to zřejmé i ze samého začátku, který je jasnou reminiscencí Isaiášova proroctví ze začátku 60. kapitoly a nám, kteří jsme zvyklí spojovat toto proroctví se Zjevením Páně, může být podnětem k hlubšímu přemýšlení o vztahu mezi Kristovým lidským představením se světu a jeho zmrtvýchvstáním. Na přiloženém obrázku jsou všechny tři strofy této ódy a jejich nápěv. Pro znalce řečtiny dodáváme, že do latinky přepisujeme text v byzantské výslovnosti (tedy tak, jak se opravdu při zpěvu vyslovoval), že th se čte jako v anglickém slově thick, d jako th v anglickém slově the a z jako dz, dále že měkké i tvrdé i se vyslovuje stejně a že d, t a n se před i neměkkí.

Překlad textu ódy zní v češtině takto:

1. Zaskvi se, zaskvi se, nový Jeruzaléme, vždyť Pánova sláva na tebe sestoupila! Plesej a jásej, Sione!
Ty pak, čistá Bohorodičko, se raduj ze zmrtvýchvstání svého dítěte!

2. Ó božské, ó milé, ó sladké Tvé slovo!
Slíbil jsi, že s námi budeš až do konce věků, Kriste.
My věrní se radujeme, držíce kotvu naděje.
3. Ó velikonoční oběti, veliká a posvátná, Kriste!
Ó moudrosti, slovo a sílo Boží!
Zajisti nám ještě výrazněji, abychom s tebou byli účastní dne Tvého království, v němž neexistuje večer!

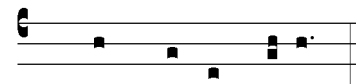
Zlatý kánon je v autentickém dórském systému (byzantsky: echu), jehož tónikou je *re* a dominantou o kvintu vyšší *la*. Pokud čtenář s nedůvěrou prohlíží závěr nápěvu a diví se, že končí na *la* a ne na *re*, pak dodáváme, že takový závěr byl u kánonů autentického dórského echu velmi častý – např. z osmi nápěvů ód Zlatého kánonu jich takto končí sedm a jen jeden klesá na *re*. A pokud si čtenář vzpomene, že podobnou anomálii zjistil u Kyrie čtvrtého chorálního ordinária (Cunctipotens Genitor Deus), pak mu doporučujeme, aby nápěv předposledního Kyrie eleison porovnal s nápěvem první části zde uvedeně ódy (Fotizu ... Jerusalim); podobnost je více než náhodná a závěr je evidentní: zpěv „latinského“ Kyrie eleison je převzat z byzantské praxe. Pro zvláště pilné čtenáře pak doporučujeme jednak si podobným způsobem všimnout druhého chorálního Kyrie ad libitum (Summe Deus) a jednak porovnat závěr ódy se závěrem prvního chorálního Kyrie ad libitum (Clemens Rector) resp. s několika podobnými závěry tohoto Kyrie. A za pozornost stojí i následující dvě „invokace“ ze středověké hry o Herodovi zpívané, když se mudrci (ti od východu) na své cestě za novorozeným králem setkají. První z nich zpívá o hvězdě:

Stel- la ful-gó-re ní-mi-o rú- ti-lat.

(Hvězda světlem nesmírným září.)

Druhý ho zdraví přáním pokoje a on mu takto odpovídá:

Pax quoque ti-bi.

(Pokoj také tobě)

Jan i jeho bratr jsou ctěni jako světci, stejně jako jejich učitel. Jan – zvaný Damascenský, Damašský nebo z Damašku – byl zvláště u Slovanů ctěn jako patron hudebníků a ochránce proti hluchotě a s tím související neschopnosti chápat krásu hudby.

Evžen Kindler

Bud' veleben úžas!

„Měl jsem a mám krásný život. Vždycky jsem se probouzel s úžasem nad krásou světa, života, víry, obyčejné lidské lásky. Každý den jsem nad něčím úžasným, na každý den jsem se těšil a těším. Bud' veleben úžas, ten opravdový bratr mého srdce!“

Jaroslav Šerých

České muzeum výtvarných umění v Praze připravilo výstavu z díla malíře a grafika Jaroslava Šerých k jeho letošním osmdesátinám. Má název Záznamy úžasu a představuje průřez malířskou tvorbou s důrazem na díla posledních let. Kurátorem výstavy je Olaf Hanel, výstava v ČMVU v Husově ul. potrvá do 11. května 2008 (www.cmvu.cz).

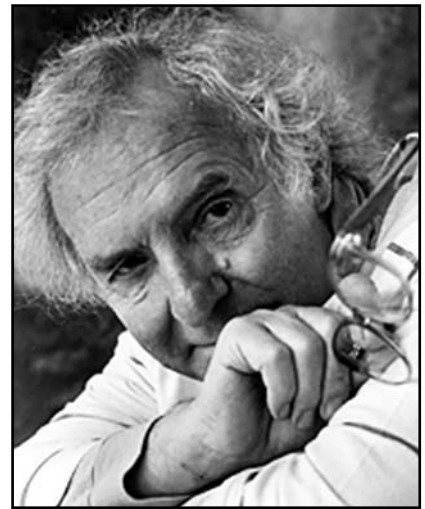
Umělec pochází z Havlíčkova Brodu, kde se 27. února 1928 narodil, již dlouhá léta žije a pracuje v Praze. Studoval na Střední výtvarné škole v Turnově a Vyšší škole uměleckého průmyslu v Jablonci nad Nisou, poté na Akademii výtvarných umění v Praze. Představit dílo Jaroslava Šerých v celku by znamenalo věnovat se nejen jeho obrazům, ale zároveň grafice, ilustraci, práci v kovu a mozaice. Ilustroval přes sedmdesát knižních titulů pro naše i zahraniční nakladatele, deset prací realizoval v architektuře. Od roku 1963 uspořádal více než devadesát samostatných výstav doma i v zahraničí, od roku 1957 se zúčastnil více než dvou set kolektivních výstav a získal mnoho významných ocenění. Je členem SČVU Hollar, Umělecké besedy v Praze a zakládajícím členem Skupiny M57.

Silným inspiračním zdrojem je pro Jaroslava Šerých hudba, jako mladý výtvarník se zabýval také návrhy na obaly gramofonových desek a grafickou úpravu Tanečních listů. V 60. letech ho oslovila hudba Pierra Bouleze a Oliviera Messiaena. Doprovodil třemi barevnými lepty knihu Václava Holzkněchta: Cesta Bohuslava Martinů, kterou vydal v r. 1984 Spolek českých bibliofilů, od r. 2000 je čestným členem Societas Martinů.

„To, že mé obrazy jsou tak blízko zdroji hudby, bytostně odpovídá mému naturelu, hudba je, řekl bych, mou sestrou, vlídnou průvodkyní životem. Na koncertech se mi nezřídko inspirativně vybavují obrazové představy. Když jsem před lety Olivieru Messiaenovi při-

znam, že mi jeho skladba La Nativité du Seigneur evokuje úžasné děje barevných sfér - tak mi potěšen a s úsměvem odpověděl, že je rád té vazbě, vždyť on sám komponuje v barevných vizích. Ač je hudba mou vzácnou těšitelkou, přeci je mezi námi podivuhodný respekt. Když pracuji, nemohu ji vnímat ani poslouchat, neboť se hluboce soustřeďuji k ponoru do obzoru, který do obrazu vtahuji. A obraz ovšem, je prostorem ticha...“

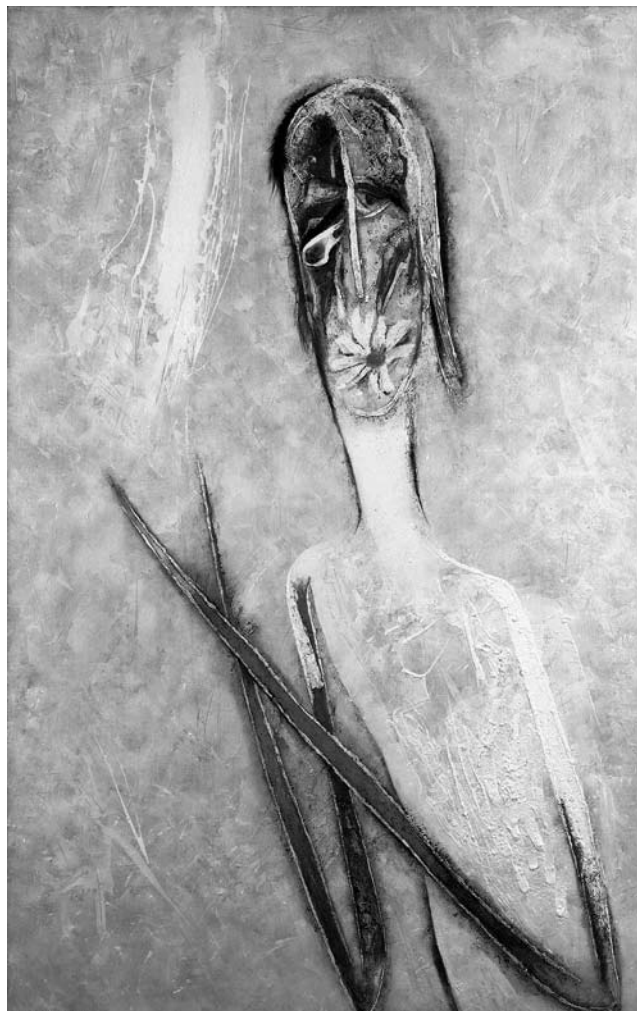
„Určitý dar představivosti má každý z nás. Vybavíme si rodiče, písničku, to je vzácný boží dar. A ti kumštýři ještě mají dar jakési další představivosti, fantazie. Sedím třeba na koncertě, mám nějakou představu, ale až sáhnu na tu malířskou hmotu a na to plátno, začne se mi to rozměňovat. Tam už funguje prostor, čas, těžko se někdy strefuje do té imaginární

něno vírou v Boha, k vyjádření využívá moderních výtvarných prostředků, ať už jde o jeho malbu, práci v reliéfu, grafiku nebo ilustraci. Současná výstava má dvě

základní roviny – barevnou a tématickou, které se prolínají. V přízemí galerie jsou instalovány obrazy temnější barevnosti místy s připomínkou šerosvitu, akcentovaného ostřejším (většinou červeným) tónem, malované hutnou pastou a povrchově modelované, tj. technikou, vlastní uměleckému směru 60. let, zvaného strukturální abstrakce – informel (připomeňme dílo Mikoláše Medka). Horní patro představuje obrazy plné světla a bílých ploch, protínaných výrazným kresebným rukopisem v červených, modrých, zelených, oranžových, černých liniích. Podle Jaroslava Šerých jde o směřování k „bodu, od kterého není návratu“. Bílé obrazy doplňuje soubor reliéfních prací v měděném plechu a barevném emailu. Téma osobního lidského osudu spolu s motivy pramenícími z Bible a vlastní meditace tvoří další rovinu uměleckého výrazu. Křesťanská ikonografie Starého i Nového Zákona – odrážející se i v názvech děl (nejen ze současné výstavy) jako např. Anděl hřejivého tepla, Jádro oběti, Milost, Radost pozemská, Prorok Ezechiel, Pouto mé radosti, Patření, Světlo k odčinění, Homo fragilis - vede diváka směrem k porozumění harmonii světa, kráse obrazu a povaze Stvoření v duchu malířova životního názoru.

„Já jsem byl zřejmě také obdarován vírou, jsem hluboce věřící člověk. Obdržel jsem dar víry. A to v tom smyslu, že jsem přesvědčen, že ten „Velký třesk“ někdo učí-

Jaroslav Šerých: Homo fragilis, 2004

představy. Principem umění...je ideál, představa. To platí i o hudbě. Ten zřetel ideálu, představy, invence je u Janáčka, Dvořáka nebo třeba u současného francouzského skladatele Pierra Bouleze.“

Dílo Jaroslava Šerých je hluboce napl-

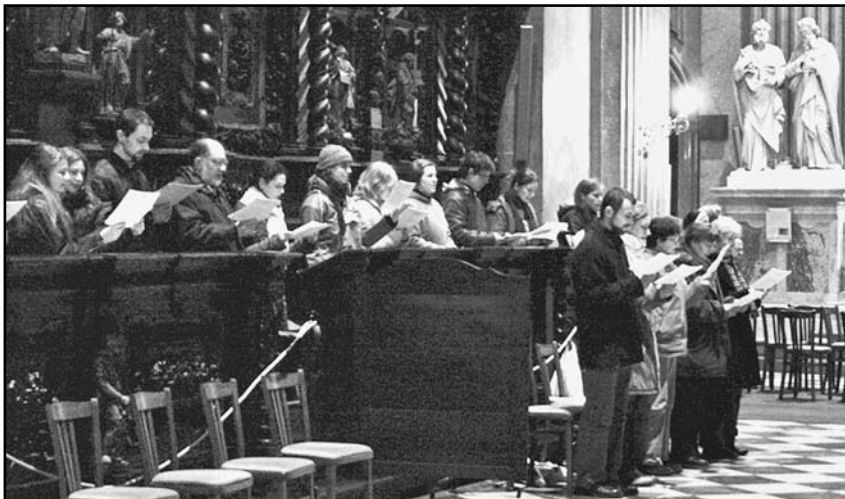
nil, způsobil. Někdo, myslím teď s velkým N. Že to nepřišlo „jen tak“. Také Albert Einstein věděl, že někdo stvořil svět. A to je základ mé víry a moje představa o našem vztahu k přírodě, k nebi, k planetě. V naší Skupině M 57 byl také malíř Josef Jíra a já mu říkal: „Josífku, víš, jaký je mezi námi rozdíl? Že ty maluješ to, co vidíš, a já se snažím namalovat to, co nevidíme.“ On je také člověk svým způsobem věřící, ale já to mám ještě jinak, totiž že se pokouším to ad absurdum namalovat. Tak takhle je to s tou mojí prací. To vše, s čím a jak pracuji, jak žiji, je na základě touhy vzniklé někdy v dětství, kde je ten poetismus člověka, který malíř v sobě nějak přetavuje. A ta radost mu z dětství přešla do jeho myslí a duše, tak se to potom promítá. Člověk má základ, aby, pokud má talent, z toho něco udělal, aby to zúrodnil.“

V r. 1999 byl Jaroslav Šerých při slavnostní bohoslužbě na Velehradě oceněn Řádem sv. Cyrila a Metoděje, který uděluje Česká biskupská konference významným osobnostem duchovního života.

Jarmila Štrogrová

Před mnoha staletími zněly v pozdně románské, velehradské bazilice modlitby cisterciáckých mnichů ve formě gregoriánského chorálu. Tato „západní“ tradice Velehradu je stejně bohatá a pravdivá, jako jeho nasměrování „tváří k Východu.“ Občanské sdružení Matice Velehradská, které usiluje o duchovní, kulturní i hmotný rozvoj Velehradu, se proto rozhodlo na Velehradě uspořádat ve dnech 7. – 9. 3. Víkend gregoriánského chorálu. Zázemí pro akci poskytl poutní a exerciční dům Stojanov. Kurzu se zúčastnilo zhruba pětadvacet účastníků převážně z jižní Moravy, ale nechyběli ani čeští a severomoravští frekventanti. Fakt, že převážná většina účastníků byla mladšího a středního věku dokládá, že o gregoriánský chorál je zájem. Všem se věnoval Jiří Hodina, který v letech 1994 - 96 studoval

GREGORIÁNSKÝ CHORÁL VZNIKL Z MORAVSKÉHO FOLKLORU!

obor dirigování gregoriánského chorálu na Conservatoire de Paris. Odbornost je u něj doplněna schopností empatie, laskavostí i temperamentem, takže se od počátku vytvořila velmi příjemná atmosféra. Jiří také akcentoval smysl a význam žalmů, takže nezůstalo u pouhé „technologie.“ Již

chval v krásných chórových lavicích baziliky. Každý, kdo zpívá v nějakém sboru, zná rozdílnost pocitů pasivního posluchače koncertu a ono „bytí v.“ Následovala přednáška v nově zrestaurované, raně barokní kapitulní síni, kterou přednesla přední odbornice na proble-

první den šli tedy účastníci spát po zazpívání kompletáře - modlitby před spaním. Sobota byla zacílena na nácvik zpěvu nešpor. Jiří Hodina vyzval účastníky kurzu, aby aktuální verš evangelia „Lazare veni foras!“ (Lazare vyjdi ven!) nezpívali jako Karel Gott, na což frekventanti zareagovali nejen smíchem, ale též stejně naléhavým zpěvem. Odpolední část programu byla obohacena o prohlídku interiéru baziliky s výkladem. Následoval hutný úvod do čtení neum, aneb škrkavek, při kterém se mnoha účastníkům začínal „přehřívát operační systém.“ Celý den vyvrcholil společným zpěvem večerních

matiku cisterciáckého řádu profesorka Kateřina Charvátová. Při této příležitosti zazněla v kapitulní síni také část prologu Řehole sv. Benedikta, kterou si zde kdysi mniši denně po částech předčítali. Je možné, že se tak stalo poprvé od roku 1784, kdy byl velehradský klášter zrušen. Tím byla završena rehabilitace prostoru, který sloužil v posledních dvou stáletích jako konírna, ložnice pro 14 klientů Vincentina a následně jako skladiště.

V neděli slavili účastníci kurzu společně s farníky liturgii v bazilice. Kromě částí večerních chval zazněla Missa mundi, kterou obsahuje kancionál, takže se mohli zapojit všichni návštěvníci bohoslužby. Postní období se s chorálním zpěvem zvláštním způsobem snoubí a věřící si mohou jeho oprostěnou krásu uvědomit (zvláště po „odletu varhan a zvonů do Říma“ na Zelený čtvrtek).

Při závěrečném setkání přesvědčili frekventanti Jiřího Hodinu, že gregoriánský chorál vznikl z moravského folkloru a Jiří nakonec rád musel uznat, že je to pravda. Právě na Velehradě je možné radovat se z duchovní bohatosti mnoha spiritualit a vyznání. Účastníci kurzu mohli k této pestrosti přispět a odvezli si z Velehradu velké osobní obohacení. Pozitivní ohlasy otevírají dvířka pro nějaké příště ať už na Velehradě, v Králíkách či jinde.

Petr Hudec

FESTIVAL DUCHOVNÍ HUDBY ŠUMAVA – BAYERISCHER WALD 2008

Festival duchovní hudby Šumava – Bayerischer Wald se uskuteční letos již podvanácté, a to ve dnech 9. až 25. května 2008. Tento ročník bude výjimečný svou délkou přesahující dva týdny a bude se konat jako obvykle v regionu Šumava – Bayerischer Wald na obou stranách hranice. Nově budou festivalové koncerty hostit také kraj Jihočeský, Karlovarský, Středočeský a Praha.

Festival se snaží posluchačům nabídnout českou a evropskou duchovní hudbu od gregoriánského chorálu po současnost, od skladeb čistě liturgického charakteru až po díla určená především pro koncertní provedení. V posledních ročnících se pořadatelé také snaží zařadit do programu skladby světské, avšak s obecně křesťanskou či duchovní inspirací.

Pořadatelem festivalu je letos již podruhé Kolegium pro duchovní hudbu z Klatov, které tuto nelehkou úlohu přebírá po Laetitii - spolku pro vokální a komorní hudbu z Prahy, organizující festival v první dekádě jeho existence. Hlavním spolupředávkou je pak občanské sdružení Sempervivum, Společnost pro podporu kulturního dědictví regionu, které rovněž sídlí v Klatovech.

Samotné koncerty se odehrají na několika místech výše zmíněných krajů s hlavním centrem v Klatovech, a dále například v Běšinách, Chlistově, Kdyni, Klenčí pod Čerchovem, Koutu na Šumavě, Těchonických, Žinkovech, Zwieselu a Bodenmais. Celá akce pak vyvrcholí slavnostním závěrečným koncertem, za účasti několika sborů i orchestru, který se uskuteční v klatovském arciděkanském kostele Narození Panny Marie v sobotu 24. května. Následující neděli vystoupí jednotlivé sbory v rámci bohoslužeb konaných v okolních kostelích.

V průběhu Festivalu duchovní hudby Šumava – Bayerischer Wald 2008 se představí hned několik sborů. Mezi stále účastníky již patří například pražský sbor Byzantion, Kolegium pro duchovní hudbu Klatovy, Kirchenchor St. Nicolaus ze Zwieselu, Kirchenchor Maria Himmelfart z Bodenmais, Fojtův komorní sbor z Roudnice nad Labem, Pěvecké sdružení Martinů Třinec a Sbor církevního gymnázia Plzeň. Festival se již tradičně zaměřuje také na mladé interprety, z nichž na letošním ročníku vystoupí například Berušky z Klatov a Sluníčka z Plzně.

Díky dvanáctileté tradici projektu se každoročně setkávají návštěvníci i účin-

kující z německého i českého pohraničí. Festival tak získává mezinárodní charakter, přispívá k udržování přátelských vztahů mezi pořadajícími městy, rozvíjí kulturu, zpřístupňuje duchovní hudbu široké veřejnosti a přispívá k rozvoji regi-

onu. Festival duchovní hudby Šumava – Bayerischer Wald se tím stává každoroční kulturní událostí okolí Klatov. Letos poprvé se ale rozšíří i do více krajů, zúčastní se ho ještě větší počet sborů, a to vše posouvá dále význam tohoto projektu. Pomozte nám tedy spolu s účinkujícími tělesy rozeznít v krásných kaplích, kostelích, zámcích a hradech skladby, které byly pro tyto prostory původně napsány! Podrobné informace najdete na webových stránkách <http://fdh.sumavanet.cz>.

Hana Klivandová,
za realizační tým festivalu

DOPLNĚNÍ K „PLASTICKÝM PAŠIJÍM“ Z MINULÉHO ČÍSLA

Při pročítání prvního čísla letošního ročníku Psalteria mě upřímně potěšil jak rozhovor s otcem kardinálem Tomášem Špidlíkem a další texty věnované vztahu hudby k liturgii, tak i článek Jarmily Štrogrové, nazvaný PPU – Pašijové hry velikonoční, jemuž právem vděčíme za připomínku prvního provedení jedinečně neobvyklého pojetí velikonočního příběhu, a to hudebním tělesem nazvaným The Plastic People of the Universe, uskutečněného právě před třiceti lety.

Cítím se být poctěn možností připojit ke jmenovanému článku své vlastní svědectví vzniku předstupně vzpomenuté události, jímž byl obdobný hudebně recitační pašijový cyklus, který vzpomenutým událostem o celé desetiletí předcházel, a přihlásit se ke své spoluautorské i výkonné účasti při jeho tvorbě a přípravě dotazené až k provedení dne 10. dubna roku 1968 v pražském chrámě sv. Martina ve Zdi, provozovaném Českobratrskou církví evangelickou. Tehdejší studenti evangelického bohosloveckého učení Pavel Rejchrt, Vratislav Brabenec, Svatopluk Karásek a Rudolf Svatůnek vyzvali mne a členy mého souboru Traditional Jazz Studio, abychom s nimi vytvořili a veřejnosti u nás vůbec poprvé nabídli chrámový pašijový koncert, v němž vůbec nezazněl vliv tzv. vážné hudby, a jehož uskutečnění stálo u zrodu tvůrčího procesu, z něhož po deseti letech vzešly Pašijové hry skupiny The Plastic People of the Universe.

Z četných hudebních úryvků, jež jsme tehdy v rámci celého cyklu u sv. Martina ve Zdi provozovali, bych rád připomněl alespoň tři: autorkou písně s textovým incipitem „Králi Galileje do tváře plivají...“ byla naše tehdejší pravidelná zpěvačka Růžena Helebrantová, další píseň „Uvážu oslátko ke kmeni živému“ složil můj nejletitější spoluhráč, trvale se mnou spolupracující klavírista Antonín Bílý, a třetí z oněch vyčleněných úryvků „Zajisté krev vaši hledati budu“ jsem zhudebnil já. U varhan se s A. Bílým střídal MUDr. Petr Karen, jenž později vyzrál ve vynikajícího a dosud s námi často hostujícího jazzového saxofonistu. Téměř pašijovému večeru byla v zaplněném chrámě přítomna též věhlasná britská jazzová zpěvačka Beryl Brydenová, sólistka našeho tehdy právě probíhajícího společného turné. Tomuto pozoruhodnému počínu byl věnován celostránkový, citacemi textů protkaný článek od „scénaristů“ události, jimiž byli výše jmenovaní pořadající bohoslovci, kterým se dostalo této příležitosti v periodickém týdeníku jejich církve Kostnické jiskry (ročník LIII, č. 15, ze dne 10. dubna 1968).

Pavel Smetáček

Ke vzpomínkám Pavla Smetáčka na toto provedení se v dalších číslech Psalteria podle možností vrátíme.

K nejhlubším pramenům

JAROSLAV OREL (*23. 2. 1930 †11. 3. 2008)

Dne 11. 3. 2008 odešel vzácný člověk, výjimečně hudebně nadaný a lidsky skromný Jaroslav Orel.

Pocházel z moravské Kelče, kde se narodil 23. 2. 1930. V rodině si rádi zazpívali, jak bylo tehdy na venkově zvykem. Rodiče byli přirozeně muzikální, neměli

**Shromazďujte si poklady v nebi...
(Mt 6,20)**

žádné speciální hudební vzdělání. Také malý Jaroslav zpíval velmi rád. Stařenka jednou v časopise „Neděle“ objevila inzerát Miroslava Venhody, že hledá zpěváky do nově vznikající Scholy cantorum. V každé diecézi byl určen kněz, na kterého se zájemci měli obracet. Tak se malý Jaroslav vydal do Olomouce k P. Emilianovi Soukupovi OP, zazpíval a byl P. Soukupem doporučen k přijetí.

Tak se Jaroslav Orel v září 1939 dostává do Prahy do Venhodovy Scholy cantorum. Poprvé se setkává s gregoriánským chorálem a renesanční polyfonií. Jim zůstane věrně oddaný po celý život. Zároveň se učí hře na varhany. Schola cantorum byl původně chlapecký sbor, zaměřený převážně na liturgický zpěv. Chlapci bydleli postupně v Břevnovském klášteře, v Karlově ulici, v Norbertinu ve Střešovicích a naposled v areálu Strahovského kláštera. Velmi jim pomáhala také Běla Venhodová, manželka Miroslava Venhody. Navštěvovali základní školu v Břevnově, později měli vlastní školní výuku, kterou vedl Josef Trochta, bratr pozdějšího litoměřického biskupa Štěpána kardinála Trochty. Jaroslav Orel závěr gymnázia absoluuje už běžnou docházkou do gymnázia v Resslově ulici, kde je výborným studentem. V Břevnovském klášteře ještě zažívá duchovní a intelektuální atmosféru, kdy se okolo převora Anastáze Opaska OSB schází katoličtí literáti (František Halas, Karel Schulz, Jan Čep, Jan Zahradníček, Jaroslav Durych, Václav Renč). Břevnovským varhaníkem je v té době Metoděj Florian, nejstarší syn nakladatele Josefa Floriana ze Staré Říše. S chlapeckou scholou zpívají dospělí muži a také jedna dívka. Dívka se jmenuje Marie Dlouhá a je sestrou Běly Venhodové.

Po válce při opatské benedikci Anastáze Opaska OSB 13. dubna 1947 zpívá Schola cantorum Missu Pappae Marcelli od Giovanni Pierluigi da Palestriny. Pořádají také příležitostné koncerty. Zachovalo se několik krátkých reportáží ve filmovém týdeníku. Schola se objeví ve filmu Nezbedný bakalář.

V březnu 1950 následuje zásah proti klášterům, jejich rozpuštění a tím i násilný zánik Scholy cantorum. Především ke škodě české hudební vědy Jaroslav není přijat ke studiu (s dobovým argumentem: syn živnostníka z nábožensky zaměřené rodiny potřebuje převýchovu v dělnickém kolektivu), Marii je znemožněno už téměř hotová studia dokončit (za podpis petice protestující proti vyloučení profesora UK). Jaroslav Orel nastupuje jako úředník v podniku Bituma. 27. 1. 1951 jsou Jaroslav Orel a Marie Dlouhá oddáni v Katedrále sv. Víta ve Svatováclavské kapli. Narodilo se jim pět dětí a pospolitost široké rodiny je základem i pro další hudební aktivity.

Navzdory politickým událostem platí, že kdo se jednou do liturgické hudby zamiluje, ten ji už nikdy nedokáže opustit. V 50. letech poskytuje rodina Orlových zázemí pro své přátele a zakládají vlastní sbor, později nazvaný AMA (Amici Musicae Antiquae). Jaroslav Orel sbor diriguje, pokračuje v repertoáru Scholy cantorum a nacvičuje s ním nové sklad-

by. Členy sboru jsou vedle jeho manželky, která je mu velkou oporou, i jejich děti, vnučky a vnuci a dále mj. i Václav Pinkava (spisovatel písní pod pseudonymem Jan Křesadlo), Libor Koval (později vysvěcený v emigraci na kněze papežem Pavlem VI.), Zdeněk Režný (matematik a věrný služebník kostela u sv. Havla). Sbohem prošlo v několika generačních vlnách přes sto členů. Soubor však měl vždy velikost spíše komorní, kolem dvaceti zpěváků. Jaroslav Orel neúnavně pokračuje v provozování gregoriánského chorálu v několika pražských kostelích: u sv. Norberta ve Střešovicích (do uvěznění P. Vovsa), u sv. Kajetána v Nerudově ulici, později po celá 60. a 70. léta u sv. Vojtěcha za Národním divadlem (kde v duchovní správě působí biskup Kajetán Matoušek). Seznamuje se základy gregoriánského chorálu zájmemce z řad kléru i laiků a vyvíjí neúnavnou snahu o zachování gregoriánského chorálu jako nejvladnějšího zpěvu církve. Pod jeho taktovkou sbor provádí mše a moteta převážně franko-vlámských skladatelů v pražských kostelích. Na

Novodobá tvorba odráží život v jeho dílčím projevu, v jeho změnách, resp. vyjadřuje tyto změny, a jejím záměrem je vyvolat v člověku emocionální dopad, obvykle vyhraněného charakteru. Obsahem staré hudby bylo vyjádření věcí v jejich podstatě, tak jak jsou, a jejím záměrem bylo působit povznášející klid.

Jaroslav Orel

(z textu k programu koncertu v Betlémské kapli 31. 8. 1987)

repertoáru jsou G. Machaut, J. Obrecht, J. Ockeghem, G. P. da Palestrina, Jacob Handl-Gallus, Kryštof Harant, Pierre de la Rue, Guillaume Dufay, T. L. da Vittoria, a Orlem nejvíce ceněný Josquin des Prés. Rok 1968 přináší společenské uvolnění. Jaroslavu Orlovi se podaří společně s Petrem Ebenem vyjet do Francie. Zde navštěvují opatství sv. Petra v Solesmes, kolébku novodobé obnovy gregoriánského chorálu. Dvacetiletá izolace od světového dění skončí překvapením. Jsou svědky toho, jak benediktinští mniši zkoumají nejstarší chorální rukopisy, zapsané bez linek, jenom pomocí neum. Mniši připravují novou edici liturgických knih podle reformy po II. vatikánském koncilu. Výzkum je velmi důkladný a rozsáhlý. Vede ke vzniku semiologie, tj. nového přístupu k interpretaci gregori-

covat do archivní správy. Těší ho, že zde může jako legislativec uplatnit svoje jasné a strukturované myšlení. Zůstává zde až do penze.

V 70. letech sbor získává zřizovatele — Závodní klub ROH podniku VHMP (pro mladou generaci: ROH - Revoluční odborové hnutí, VHMP - Výstavba Hlavního města Prahy). Zřizovatel je nutný pro konání koncertů v rámci ZUČ – zájmové umělecké činnosti. Zároveň získává sbor i možnost cvičit v paláci U zlatého melounu v Michalské ulici na Starém Městě. Sbor se v té době pojmenuje na AMA – Amici Musicae Antiquae. Řada autorů je zpívána v Československu vůbec poprvé (Robert Carver, sv. Hildegarda z Bingen, Johannes Martini). Koncerty jsou pořádány většinou 3-4 krát ročně. Výběr skladeb pokrývá období od gregoriánského chorálu až do 16. století. Program je sestavován jako mešní proprium (chorál, moteta) a ordinarium (kombinované od různých autorů). Koncerty se konají v Zrcadlové kapli Klementina, v Martinickém paláci, na Žofině, v Betlémské kapli, U zlatého melounu, v Loretě. Při mši svaté sbor zpívá u sv. Jakuba, u Matky Boží před Týnem, u Panny Marie Sněžné, u sv. Havla a příležitostně i jinde. Chorál u sv. Vojtěcha se pravidelně zpívá každou neděli. V roce 1982 po nemoci Jaroslav Orel předává vedení chorálu u sv. Vojtěcha Františku Polákovi, dávnému příteli ze Scholy cantorum, a pod jeho vedením skupinka choralistů pokračuje ještě celá 80. léta. Jaroslav Orel působí též jako příležitostný varhaník

Gregorianischen Choral (Luigi Agustoni, Johannes Berchmans Göschl). V roce 1988 sbor doprovází oslavu 90. narozenin Františka kardinála Tomáška. K 50. výročí založení Scholy cantorum se koná výroční koncert těsně před sametovou revolucí.

Po listopadu 1989 se otevírají nové možnosti. Vrací se řeholníci do klášterů. Zakládají se různá občanská sdružení, mezi jinými i vzniká Společnost pro duchovní hudbu. Jaroslav Orel pomáhá s výukou gregoriánského chorálu u benediktinů na Břevnově a především u premonstrátů na Strahově. Ve Společnosti pro duchovní hudbu vede chorální sekci a vyučuje chorál pro zájemce z řad laiků. Dostává svolení od J. B. Göschla k úpravě a vydání 1. dílu učebnice v češtině.

Amici Musicae Antiquae konečně mohou vyjet do zahraničí - Mnichov (kde působí jako varhaník dlouholetý přítel Martin Poruba), Rakousko. U příležitosti 45. výročí opatské benedikce Anastáze Opaska se při mši svaté opět zpívá Missa Pappae Marcelli. Koncerty se konají u sv. Mikuláše, v bazilice sv. Markéty v Břevnově, u sv. Vojtěcha na KTF, v Emauzích, Tereziánském sále Břevnovského kláštera. AMA doprovázejí zpěvem návštěvy Sv. Otce Jana Pavla II. (Letenská pláň, Strahovský stadion, Břevnovský klášter). Vycházejí i studiové nahrávky na kazetách a CD.

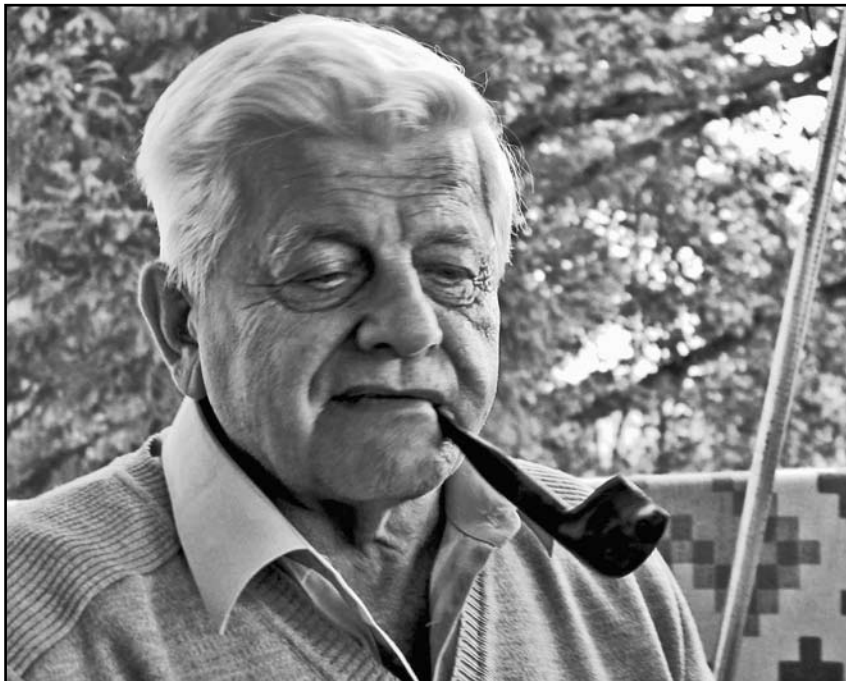
V posledním desetiletí Jaroslav Orel učí gregoriánský chorál mladé premonstráty, pravidelně se sborem zpívají v bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Strahově, v katedrále sv. Víta, u sv. Jakuba, u sv. Ludmily.

Dne 11. 3. 2008 se jeho život uzavírá. Byl velkou osobností. Prožil život v kruhu široké rodiny a přátel, ale držel se mimo „světla ramp“. Znali ho ti, kdo sdíleli jeho lásku k nejlepší liturgické hudbě. Dobře věděl, že gregoriánský chorál a renesanční polyfonie se ze své podstaty nenabízejí vždy a všude. Hodně přemýšlel nad interpretací. Byl si vědom limitu neprofesionálních zpěváků i toho, že profesionalizací tato hudba cosi ztratí. Ideálem interpretace chorálu pro něj byl zpěv těch, pro něž chorál je součástí jejich života. Sám se připojil k řeholní rodině sv. Norberta jako terciář. Duchovní hudbu dělil na tu, která slouží především k povznesení mysli k Bohu, a na tu, která slouží hlavně k vyniknutí interpreta.

Zádušní mše svatá byla za něj sloužena v pondělí Svatého týdne 17. března 2008 ve zcela zaplněné bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Strahově. Poté byl uložen do rodinného hrobu na břevnovském hřbitově.

Zaspívat requiem přišli ti, které vychoval – strahovští premonstráti a choralisté z Amici Musicae Antiquae. Zaspívali tomu, kdo poklad gregoriánského chorálu a duchovního světa s ním spojeného pro nás v kritické době zachránil a předal dál.

Helena Holcová

ánského chorálu. Ovšem po návratu je kontakt s moderním vývojem opět téměř na 20 let Jaroslavu Orlovi znemožněn. Pracuje tehdy ve Stavebních strojích Zličín jako hlavní zásobovač. Později odejde pra-

při kostele sv. Jana Nepomuckého. Koncem 80. let se zabývá studiem semiologie podle nové základní učebnice pro interpretaci gregoriánského chorálu Einführung in die Interpretation des

Trochu o koncertě, trochu o Karlu Skleničkovi

KONCERT K NEDOŽITÝM PĚTASEDMDESÁTINÁM SKLADATELE KARLA SKLENIČKY

Na blogu SDH se už před delší dobou objevilo pozvání na koncert, uspořádaný k nedožitým narozeninám hudebního skladatele Karla Skleničky, který se narodil 12. února 1933, tedy před pětasedmdesáti léty. Na koncertě, který se konal 12. března v sále Bohuslava Martinů v Lichtenštejnském paláci na Malostranském náměstí v Praze, bylo více členů Společnosti pro duchovní hudbu a program i účinkující byli nadto uvedeni na příslušné stránce výše zmíněného blogu (<http://blog.sdh.cz/?a=&id=244>).

Z těchto důvodů považujeme za nejdůležitější informovat v první řadě o tom, jak skladby na koncertě provedené vystihují Skleničkovu tvorbu (mimořádně velmi bohatou a širokou), a pak ovšem o zajímavých detailech koncertu samotného.

Karel Sklenička pracoval mnoho let jako varhaník v pražském kostele Panny Marie Bolestné v Praze, známém spíše podle jména příslušné ulice „na Slupi“ nebo podle přílehlé nemocnice „u Alžbětinek“. S velkým porozuměním duchovního správce P. Jaroslava Kadlece (později brutálně zavražděného zlodějem) se jako varhaník účastnil kompletního chorálního zpěvu eucharistické liturgie, na který se pod vedením Ing. Z. Režného seskupila téměř stálá skupina choralistů-lístařů z původního sboru KMC (kdo má čas). Ti se dokázali vždy těsně před začátkem shodnout na jednom z 18 ordinárií, Karlovi to sdělili, on ordinárium nalisoval a doprovázel; stejně to dělal v případě proprií, tedy také z listu; a propria i ordinária navíc v transpozicích, aby se

zpěváci, mezi nimiž nebyli žádní kontratenoři, neuškrtili ve výškách. Při tom se však věnoval i provádění českých zpěvů pozdní gotiky a dob pozdějších a je zcela logické, že jako skladatele ho tyto skladby nenechaly v klidu, ale inspirovaly k novému ztvárnění, v němž se ovšem často ta typická staročeská melodika i harmonie, jak je má běžný „kúrovec“ v podvědomí z rorátů či z „michnovek“. K tomu dirigoval v chrámu u Alžbětinek sbor, kterému během doby dal název Musica Poetica.

Koncert uvedla jedna taková skladba, a to *Soudce všeho světa*, původně právě pro uvedený sbor určená (a jím provedená v roce 1970), využívající jako *cantus firmus* stejnojmennou píseň z *Komenského amsterodamského kancionálu*. Na koncertě ji provedl smíšený sbor *Gabriel*, fungující v současné době v kostele sv. Gabriela v Praze na Smíchově, dirigovaly jednou z dcer Karla Skleničky (a také jednou z původních členek Skleničkova „alžbětinského“ sboru) Alžbětou Hláskovou.

Tentýž sbor (či přesněji řečeno jeho ženská část, neboť jde o ženské dvojhlasy) ještě provedl zpěv podobného rázu, složený ovšem mnohem později – v roce 1993 – a inspirovaný renesanční písní *Velký je Pán Bůh*, za jejímiž čtyřmi strofami je připojeno ještě kánonicky propracované *Pozdravení andělské* (čili *Zdravas Maria*). Provedení dirigovala členka souboru *Kateřina Nepustilová*. Mezi obě skladby bylo vsunuto *duo pro housle a klavír*, variace na píseň „Ej láska, láska, ty nejsi stála“, nazvané *Contributo romantico*, které dle vysvětlení v programu chápal

Karel Sklenička jako parodii na neoromantisumus a v němž onu nestálost lásky znázornil hudebně. Skladba, kterou na housle zahrála Skleničkova snacha Dagmar Skleničková a na klavír Radka Wichterlová, byla na samotném koncertě první ukázkou Skleničkova kompozičního mistrovství v případě, že má k dispozici mnohem širší spektrum tónů, než může nabídnout lidský hlas.

Duo bylo napsáno v roce 1987 (tedy mezi oběma vokálními skladbami, které ho rámovaly) a po druhé z nich bylo doplněno premiérovým (koncertním) provedením mnohem starší skladby, totiž třetí věty ze smyčcového kvartetu. Kvartet napsal K. Sklenička r. 1959 jako svatební dar své ženě a provedlo ho Kvarteto FOKu (v konvenčním výčtu první a druhé housle, viola a violoncello: Jan Marek, Miloš Havlík, Jan Nykrýn a Radek Šírc)

Znal jsem Karla Skleničku více let, jsem o dva roky mladší než on, a tak mohu dosvědčit hloubku toho, co o něm bylo napsáno na Internetu (<http://mujweb.cz/kultura/karel.sklenicka/index.htm>), totiž že „skladatel stál většinu života mimo oficiální skladatelské či státní organizace – byl jimi ignorován nebo je sám ignoroval“. Osud Karla Skleničky je trochu podobný tomu, jak P. Zvěřinu charakterizoval socialistický tisk, když o něm napsal, že se vydává za kněze, přesto že nemá státní souhlas. Sklenička totiž studoval skladbu soukromě, navíc u učitelů pro režim tak problematických, jako byl Pavel Bořkovec nebo Karel Hába, a tak už jen z toho důvodu byl totalitní byrokracií přijímán jako podezřelý intelektuál, pro

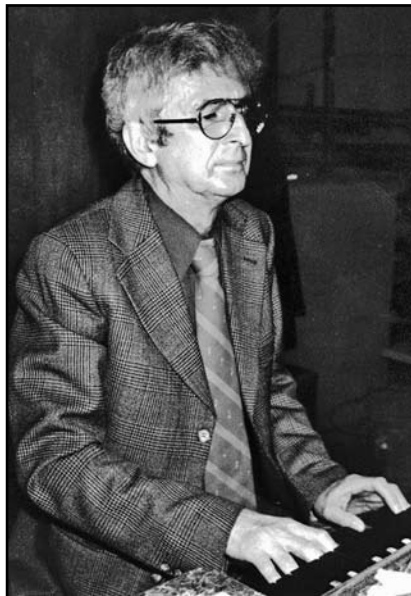
režim nepodařený učitel, který, ač se cítí skladatelem, nedostal k tomu řádný patent na rozum, informující, že prošel sítem socialisticko-realistického kulturkampfu – oficiální papíry byly v letech 1948 až 1989 nade vše, a když někdo, kdo je neměl, ukázal, že má ve svém povolání schopnosti stejné nebo dokonce větší než ty, které lze očekávat u lidí s oficiálními papíry, byl podezřelý, jednak proto, že ukazoval skutečnou úroveň přídělovatelů takových papírů, a jednak proto, že představitel režimu od nejnižších k nejvyšším nedokázali pochopit to, že se někdo snaží dělat něco, na co nemá papír, a podezírali takového člověka z kdekjakých úmyslů, mimo jiné z ideologické diverze a u katolíka ovšem i z toho, že je agentem Vatikánu.

Při jistém uvolnění situace v šedesátých letech dostal sice Karel Sklenička jistou příležitost svou skladatelskou úroveň veřejně ukázat, a to na několika koncertech a hlavně na hudbě pro film, televizi a divadlo, avšak s příchodem normalizace mu nezbylo než se vrátit do izolace. Problémy přinesla i liturgická reforma (postavená ovšem na hlavu v interpretaci našich teologů, i těch, kdo radili, jak ji realizovat ve výše uvedeném chrámě – snahy jako „pryč s varhanami“, „pryč s hudbou“, „pryč s uměním“ byly mnohými považovány za vrchol koncilové obnovy, která k nám díky uvolnění v roce 1968 přece jen dorazila a jejíž výstřelky byly a jsou považovány za vrchol světového katolicství, o který nás čtyřicetiletá diktatura proletariátu měla připravit). Karel Sklenička se tedy věnoval svému dávnému souboru Musica Poetica, ale už vně kostelního dění, na malých divadelních scénách a s tím, že soubor prováděl jeho skladby inspirované poezií, zejména tou z dvacátého století. Stojí za to poznat na třech příkladech úroveň, s níž představitel či spíše manipulátoři kultury v době normalizace reagovali na Skleničkovu tvorbu.

Skleničkovy skladby pro tento soubor nebyly vůbec jednoduché, často polytonální a polyrytmické, a s rychlými modulacemi tam, kde si zpěváci už na nějakou tu tóninu zvykli (zjednodušeně řečeno, nový kvintakord, vzdálený několik křížků či béček od toho předešlého, nastoupil zhruba v každém dalším taktu). Aby soubor Musica Poetica dostal alespoň nějaké oficiální „placet“ a mohl vystupovat třeba v těch malých divadlech, musel se přihlásit před komisí, která zkoumala hudební znalosti souborů zájmové umělecké tvořivosti. A tak jsme šli před komisí s několika typickými Skleničkovými skladbami, avšak komise si ho nejdřív podala jako vedoucího, aby zjistila, zda nás dobře vede, a dávala mu proto otázky jako kolik křížků má D-dur, jak se značí tříčtvrťový takt, co je to polka apod.

Za nějakou dobu kdosi Karla Skleničku přesvědčoval, aby šel se souborem do divadelní soutěže, a přesvědčoval ho tak dlouho, až ho přesvědčil; tématem našeho vystoupení byla humorně pojatá

diskuse o rozdílu mezi myšlením mužů a žen, s mnoha hudebními vložkami, avšak jediná věc, která na intelekt vedoucí komise zapůsobila, byl překlad termínu ženská logika do řečtiny jako gynekologika (vytvořený v rámci humoru celého vystoupení), na což vedoucí s odporem reagovala s tím, že jí to připomíná gynekologii, a na nepodepsaném ústřížku

papíru poslala souboru sdělení o jeho kulturní nepřijatelnosti.

Když pak – už v osmdesátých letech – nabídl Karel Sklenička jisté komisi svou komorní skladbu Sedm parabol o lásce (Sette parabole dell'amore), k níž uvedl i stručné vysvětlení jednotlivých částí, dostal reakci tak idiotskou, že si ji nechal zarámovat a vyvěsil u klavíru na zeď své pracovny: pochybnosti či strach doprovázející každý opravdový vztah lásky byly v reakci komise interpretovány jako jinotaje týkající se zrůdnosti režimu, a skladba byla ovšem stroze odmítnuta. Čtenář jistě pochopil, že nabízet totalitnímu systému za těchto okolností bylo jen házením perel sviním. A – podíváme-li se věc z jiného úhlu – Karel Sklenička se tak svou tvůrčí činností přiřadil k těm gotickým výtvarným umělcům, které ctil a obdivoval Olivier Messiaen proto, že tvořili v první řadě pro Boha, což vyšlo mimo jiné najevo i tím, že vitráže středověkých katedrál na těch místech, na jejichž pohled z chrámových lodí nebylo vůbec vidět, vypracovávali stejně pečlivě a oduševněle, jako ty ostatní, určené „pro lidi“.

Zrůdnost toho, jak komunistická ideologie – vyjádřím to pateticky – blokovala poznání vrcholného uměleckého tvoření a snažila se o jeho ztracení v propadlišti času, se na Skleničkových skladbách projevila zvláště intenzivně. Znovu si to mohli uvědomit ti posluchači, kteří ze zážitků z jejího dřívějšího poslechu ledacos zapomněli, na konci koncertu.

Po přestávce zazněl – tentokrát v podání soubo-

ru Pražští pěvci, řízeném Stanislavem Mistrem – jistý protějšek té třetí skladby (napsaný také r. 1993 a také na texty z 16. století) – na místě dvojhlasů šlo o trojhlas a vyústily tentokrát v Modlitbu Páně. Pak však byl koncert zakončen (a korunován) skladbou Concerto per stromenti a fiato e contrabasso, tedy koncertem pro dechové nástroje a kontrabas. Těch dechových nástrojů bylo 14, po dvou flétny, hoboje, klarinet, fagoty, lesní rohy, trubky a pozouny s tím, že někteří z hudebníků si na pódium přinesli – jak už to u dechařů občas bývá – nástroje dva (flétnista pikolu, hoboista anglický roh a klarinetista také basový klarinet). O reprodukci skladby se postarali v Dechové harmonii spolupracující členové Hradní stráže a Policie ČR, dirigoval Václav Blahunek. I když si posluchači během koncertu na krásu Skleničkovy hudby mohli zvyknout, byli uchvázeni fantasticky novou a překvapující instrumentací a harmonií. Skladbu bych bez váhání zařadil mezi vrcholné skladby dvacátého století, jako jsou třeba symfonie Arthura Honeggera, Malíř Mathis Paula Hindemitha, Svěcení jara od Igora Stravinského či Exotičtí ptáci od Oliviera Messiaena. Je těžko o ní víc psát, ta se musí slyšet, nejlépe mnohokrát. Mnohé posluchače ovšem zarazil rok jejího vzniku – 1963; už v té době byl tedy Karel Sklenička geniální, zcela vyzrálý a hotový skladatel, a z toho lze usoudit, že nejméně od toho roku byla naše kulturní veřejnost ochuzována o taktu kvalitní skladby (i když právě tato skladba byla čirou náhodou provedena v dubnu 1966, zřejmě jí pomohlo, že byla tři roky před tím přihlášená – a dokonce ještě anonymně – do soutěže k 45. výročí založení Československa).

Všechny skladby byly vtipně a zasvěceně komentovány dekou Karla Skleničky a dirigentkou první skladby koncertu Alžbětou Hláskovou, která posluchače pobavila i sdělením některých detailů spojených se vznikem či existencí skladeb. Na příklad uvedla, že na rozdíl od jiných skladeb si Sklenička při psaní kvartetu, který byl svatebním jeho ženě, pospíšil, takže kvartet dopsal už jeden rok po svatbě. A o tmtěž kvartetu sdělila i další perlu: bylo obtížné ho provést, tím méně nahrát, šlo to pomalu a ztěžka, nahrávali to dobrovolníci, až se to podařilo po všelijakém opakování a sestřihování – nezapomeňme, že se opravdu záznamy na magnetofonových páscích stříhaly a lepily, neboť tehdy ještě nebyla digitální technologie a ovšem ani příslušné počítačové editory. A když Karel Sklenička dostal první pracně vytvořený záznam, aby si ho přebral, zmačknul na magnetofonu špatný knoflík a záznam smazal. V závěru koncertu poukázala Alžběta Hlávková i na neodmyslitelný význam manželky Karla Skleničky Heleny, která nejen nyní archivuje a pořádá dílo svého muže, ale v těžkých dobách reálného socialismu byla často jedinou životelkou celé rodiny s šesti dětmi.

26. března to bylo už 7 let od Skleničkova úmrtí. Omlouvám se, že jsem do zprávy o koncertu zabudoval i některé další informace o Skleničkově životě a tvorbě, avšak domnívám se, že si zasluhuje, aby

o něm bylo napsáno mnohem více. Pro „křovce“ by měly být zajímavé, když už nic jiného, tedy alespoň informace alespoň o Skleničkových 204 (slovy dvě stě čtyřech) sponsoriálních zpěvech, které složil pro tříletý liturgický cyklus; pro SDH by stálo za to nejen informovat její členy o vztahu Karla Skleničky k této společnosti, ale i o jeho mnoha skladbách z oboru duchovní hudby; a ti, kdo duchovní resp. liturgickou hudbu přijímají v širším (ale ne méně hlubším) filosofickém a teologickém kontextu, by si zasloužili dostat informace o seminářích, které Karel Sklenička spolu s otcem Kadlecem pořádali v kostele Na Slupi v dobách uvolnění kolem roku 1968, a o Skleničkově publikační činnosti v disidentském tisku následné doby.

V tištěném programu koncertu byla nejen stručná data o každé skladbě, ale pro vokální skladby i příslušné texty, a na zbylých stránkách byl přetištěn jednak článek, který o sobě Karel Sklenička napsal pro sraz absolventů píseckého gymnasia (jak pěkně by bylo přetisknout ho v Psalteriu!) a jednak – na poslední stránce – přání: „Hudbu, poezii a obrazy lze dosti nesnadno tvořit ... ještě těžší je jimi být. Bůh žehnej vám i budoucím. Karel Sklenička.“

Evžen Kindler

OBOROVÁ BRÁNA MUSICA

Národní knihovna na svých internetových stránkách zpřístupnila portál pro hudbu, nazvaný: **Oborová brána Musica (MUS)** <http://mus.jib.cz>, která vzniká v rámci projektu Koordinovaná tvorba oborových informačních bran pro oblast výzkumu: koordinace, hudba, knihovnictví a informatika ve spolupráci Národní knihovny ČR a Univerzity Karlovy. MUS poskytuje jednotný přístup k informačním zdrojům v oblasti hudby a hudební vědy, je součástí postupně vytvářené sítě oborových bran zastřešených Jednotnou informační branou (JIB). Jejich podobné technické řešení je výhodou pro uživatele, kteří se v nich setkávají se známým prostředím a obdobnými nástroji i vyhledávacími možnostmi. Naleznete zde jak specializované oborové databáze, tak širě zaměřené zdroje, které by mohly studenty, hudební pedagogy či muzikology zajímat. Připojeny jsou rovněž katalogy knihoven s významnými hudebními fondy, často v podobě dílčíchází hudebnin či zvukových dokumentů. Přímo pro bránu MUS byly vytvořeny dílčí báze českých Clanků o hudbě a Knih o hudbě ve fondu NK ČR, které slouží pro rychlý přehled po oborové literatuře a mají své limity. Některé ze zdrojů jsou licencované a dostupné pouze oprávněným uživatelům. Řadu významných zdrojů prostřednictvím brány MUS zatím prohledávat nelze. Přidané služby SFX, umožňují k vyhledaným záznamům dohledat plné texty, exempláře klasických dokumentů v knihovnářích či další informace o dokumentu nebo jeho autorovi. Brána rovněž obsahuje sbírku webových odkazů vybraných s ohledem na zaměření brány, kterou můžete nejen prohledávat, nýbrž též prohlížet prostřednictvím Prohlázení MUS, a VÁS PROSTOR, v němž můžete po bezplatné registraci ukládat vyhledané záznamy, položené dotazy či oblíbené e-časopisy, dále s nimi pracovat a pomocí vlastních skupin zdrojů přizpůsobit bránu MUS svým potřebám.

Zdroj: web Národní knihovny Praha

POSTNÍ PÁTKY U KŘÍŽOVNÍKŮ V PRAZE

Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou, představující jediný mužský řád a mající výlučně český původ, má od roku 1237 své centrum v Praze. Vznikl jako symbolizační rytířských myšlenek a kultury s ideály sv. Františka z Assisi. Kostel sv. Františka Serafinského byl v 18. století znám hudebním provozem spojeným s liturgií a s účtů ke sv. Kříži (hlavní řádové svátky Nalezení a Povýšení sv. Kříže).

Od 15. února do 14. března 2008 byl se zřetelem na duchovní zaměření řádu koncipován cyklus „Postní pátky“. Pořádal jej řád Křižovníků ve spolupráci s Collegiem Marianem – Týnskou vyšší odbornou školou a instrumentálně vokálním souborem této instituce. Cílem bylo navázat na tradici řádu, kdy se v postní době od Popeleční střídy až do pátku před Květnou nedělí konaly pobožnosti, zaměřené k nadcházejícímu utrpení Kristovu. Jejich součástí byly homilie řádových kněží, recitace bolestného růžence (*Rosarium in mysterio doloroso*), zasvěcení Nejsv. ranám Kristovým (*Devotio SS. Christi Vulnerum*), officium ke sv. Kříži (*Officio de Sancta Cruce*), litanie na dny postní a zpěv sedmi kajících žalmů (*Septem psalmi poenitentiales*). V době, která v církevním roce znamenala pro věřící duchovní usebrání, obsahoval každý z pěti pátků tajemství sv. Kříže. Významnou součástí byla hudba doplňující pobožnosti.

Letošní cyklus byl zaměřen především na díla vokální polyfonie a byl provázen postními promluvami P. Lukáše Lipenského, O. Cr. a modlitbami z *Malého zlatého nebeklíče duše křesťanské Boha věrně a dokonale milující*. V úvodu zazněl žalm 50. *Miserere mei Deus* od Gregoria Allegriho (1582–1652). Žalm se proslavil prováděním v Sixtinské kapli na závěr „temných hodin“ nejlepšími zpěváky papežské scholy. *Lamentationes Jeremiae Prophetae* (Nářky proroka Jeremiáše) a *Responsoria* ve Svatém týdnu byly zhudebněny španělským skladatelem Tomášem Luisem de Victoria (1548 – 1611). Velkopáteční atmosféru evokovala *Responsoria* od Gesualdo da Venosy (1560 – 1613). Modlitby sedmi kajících žalmů s antifonami provázely *Motetula de Passione* od Francesca Soriana (1549 – 1621) a *Psalmus poenitentialis* od Orlanda Lassa (1532 – 1594). Chorální responsoria, přednášená scholou představovala slavení liturgie řeholní komunitou. Soubor Collegium Marianum se sólisty uvedl skladby *Miserere* a *Stabat Mater* od Františka Ignáce Tůmy (1704 – 1774) a část jezuitského sepelcra *Immisit Dominus pestilentiam* od Jana Dismase Zelenky (1679 – 1745). V pátek před Květnou nedělí zazněla dvousborová skladba *Stabat Mater* od Giovanni Pierluigi da Palestriny (1525 – 1594), moteto *Pater noster* od Jacoba Handla Galluse (1550–1591) a moteta od Giovanni Gabrielioho (1553

–1591), která přednesl soubor Collegium 419 pod vedením Čenka Svobody.

Řád Křižovníků vstoupil do povědomí Pražanů především v 18. století, kdy v Praze došlo k rozšíření nového hudebního žánru – oratoria. Je známo, že Křižovníci kladli velký důraz na uvádění oratorních děl převážně italských skladatelů (A. Caldary, A. Lottiho, F. B. Contiho, F. Fea, N. Porpory a B. Galuppiho) a prováděli je na Velký Pátek dopoledne v boční kapli Nalezení sv. Kříže. Snaha o obnovení této tradice trvá doposud.

Paola Semerádová

DOPIS ČTENÁŘE

Skladatelská soutěž 2006

Při čtení článku Jiřího Kuba <http://blog.sdh.cz/?a=1&id=145> na Blogu duchovní hudby z května 2006 mě zaujala věta: „Skladba Petra Chaloupského v této kategorii byla sice porotou vysoce hodnocena, avšak její interpretační náročnost ji odsoudila „jen“ k zvláštní ceně poroty.“ A to mě zaujalo. Zvláštní cena poroty, to není ani ryba, ani rak. Našel jsem internetovou stránku Petra Chaloupského a začal se seznamovat s jeho soutěžním ordinariem Missa Mundi pro sbor a lid. Napsal jsem autorovi a stáhl si jeho skladbu. S naším sborem Laudamus jsme ji nacvičili a provedli o Velikonocích 2007 v piaristickém chrámě Nanebevzetí Panny Marie, kde působíme. Ohlas po prvním provedení předčil očekávání. Nejvíce tato skladba zaujala mládež ve stáří 15 – 20 let. Líbila se i věřícím odrostlejšími, ale už ne tolik a ne tak spontánně. Mne osobně velmi potěšilo, že se tímto dílem podařilo oslovit právě mládež. Byl to impuls toto ordinarium reprízovat v roce 2007 ještě dvakrát. Jaké bylo moje překvapení, když po vánočních svátcích v roce 2007 se část kostelní mládeže začala opatrně ptát, zda zase budeme zpívat na Velikonoce „takovou tu modernu“. A tak jsme Missu Mundi od Petra Chaloupského provedli i na letošní Velikonoce. Nutno podotknout, že s ještě větším ohlasem než v roce 2007. Jeden student po provedení na Hod Boží velikonoční mi řekl, že si to parádně užil. Názor jiného mladého věřícího – to byl nářez. A to je velká odměna. Jak pro skladatele tak i pro interprety.

Ladislav Sovič
varhaník ve Strážnici

ROZHOVOR S TOMÁŠEM KARDINÁLEM ŠPIDLÍKEM

(POKRAČOVÁNÍ Z PSALTERIA 1/2008)

Při natáčení rozhovoru pro minulé Psalterium hovořil v Římě v Centro Aletti otec Tomáš kardinál Špidlík také o posvátnosti prostoru, o umění, o východní tradici a dalších podnětných tématech.

Posvátnost se netýká jen hudby, ale i celého kostela. Co je to posvátnost prostoru? V jakém smyslu to má být chrám a v jakém smyslu shromaždiště?

Člověk vždy žije a chce být v souladu s prostředím. A každá budova se staví podle toho, co se tam děje. Je skutečně smutné, že jsou dneska kostely postaveny tak, že z toho jde až nemoc. Byl jsem teď ve Fatimě. To byste nevěřil, jak se tam muselo bojovat. Když se dělá taková velká budova, to nesmí už podle evropských zákonů někdo zadat někomu, to musí být konkurs, komise schválená státem. Veřejná soutěž. Předpokládá se, že když se staví fotbalové hřiště, tak se pozvou do komise fotbalisti, kteří tomu rozumí. Kdežto do Fatimy najmenovali jakési lidi a vyhrál to jeden Řek ateista. A ačkoli je Řek, tak žádá obrazy si tam nepřije. A navrhl nízkou budovu bez jakéhokoli vybavení a obrazů a sestupující dolů. A biskup je z toho nešťastný. No tož pro pána boha svatýho, co tohleto má být? Tak jsme tam měli velké diskuse, nakonec se ten Řek obrátil a děkuje za to. Ta budova je taková cesta. A při té cestě se nemůžete uhnout ani vlevo ani vpravo, ale pohled se upírá před vás do dálky. Tak jsem navrhl: tam dopředu uděláme mozaiku Beránka ve zlatě. Měl strach, jen aby to nebylo moc důrazné, aby to nebylo moc vidět. Ale teď je ten Řek nadšený.

Lidé si musí uvědomit, že stavba kostela musí vyjadřovat nějakou myšlenku. A nejen nějaký hokus pokus. A podobně jak to budou dělat v San Giovanni Rotondo, kde je pochován pater Pio (<http://www.padrepioesangiannirotondo.it/>). Tak tam zase udělali obrovský kostel na jednom jediném sloupu. Hokus pokus technický. Když do toho kostela vejдете, tak nevíte, kam se obrátit. Měl jsem tam být na mši, ale v té budově jsem nevěděl kam a kde. Naštěstí je tam veliká krypta, která je prázdná a tam bude pohřben pater Pio a z ní půjde udělat místo, které skutečně povede ke zbožnosti.

Tedy nechat kostel kostelem a odstěhovat zbožnost do krypty?

Ten kostel je tam stejně jen na to, když jsou velké poutě a když prší. To je ochrana před deštěm, veliký deštník. Když je hezky, mše je venku.

Vatikánská kaple je Sixtinská. Ta se nemůže používat, protože je pro turisty. Pro vnitřní potřeby Vatikánu byla jedna míst-

nost. Když jsem dával exercicie papeži a kardinálům, tak Jan Pavel povídá: nedalo by se to upravit, aby to byla skutečná kaple? Tak jsme se do toho dali a tím se stali „naši“ vlastně slavní. Pozvali jsme jednoho mozaikáře z Moskvy, ale hned

Ty prázdné a bezobsažné kostely, to je cosi neuvěřitelného. Prázdný, ne bez obrazů nebo bez nábytku, ale bez ideje. Gotický kostel může být prázdný, ale vše tam směřuje vzhůru k Bohu.

jsme se s ním rozešli. Zprvč protože to moc na zdi nedrželo, ale hlavně proto, že on chtěl támhle dát obraz, támhle druhý... Řekli jsme dost. Celý kostel musí být jedno dílo dohromady. Jediný obraz sladěný s ostatním, jeden celek.

Druhou věc, kterou ocenil restaurátor z Athosu, říkal: Už je dnes mnoho těch, kteří napodobují ikony. Ale napodobit ikony, to je jak když dělali pseudogotické kostely. Zde se od ikon bere inspirace, ale tvoří se v duchu současné doby. A právě tak se musí dělat i s hudbou. Inspirovat se, to ano, ale musím vyjít ze svého vlastního života.

Měl bych otázku terminologickou. Chrám či kostel? Prof. Cibulka neměl rád slovo chrám. Říkal, že chrám měl každý pohanský bůh, ale my křesťané máme kostel.

Z čeho pochází slovo kostel? Castellum – pevnost, hrad. Ve středověku byl hrad útočiště. Chrám je náboženská tradice.

To je specifikum českého jazyka. Téměř ve všech ostatních jazycích jsou kostel a církev homonyma.

No, lidi raději říkali: jdu do kostela než do chrámu. To znělo tak laicky. Do chrámu? Tož ty jsi nábožnej. Ale co se týká stavby chrámu, tak od počátku byly dva typy. Loď plující k východu a druhý obraz byl ne plující, ale „nebe již sestoupilo na zem“. Hagia Sofia v Cařihradě. V barokních kostelích to smíchali. Svatí a andělíci přilétají, sedají si na římsy a okna, už jsme tady.

Záleží na tom, aby byla myšlenka jednotná. Ty prázdné a bezobsažné kostely, to je cosi neuvěřitelného. Prázdný ne bez obrazů nebo bez nábytku, ale bez ideje. Gotický kostel může být prázdný, ale vše tam směřuje vzhůru k Bohu, mluví ty linie. Občas se stane, že člověk dnes neví, kam se obrátit, k čemu ta stavba směřuje. To je jaká funkce? Stodola to může být taky.

Myslíte, že moderní liturgická hudba také trpí nedostatkem ideje?

Nechcu říkat. Je to takové „my si tady zazpíváme jak chceme a tamhleten ať si to také dělá jak chce“. Ale každá budova i každé umělecké dílo musí mít hlavně jednotu. Diskutoval jsem nedávno s jedním sochařem, který mi byl vděčný za rady. A ten mě upozornil, že když mám sochu a zakreju všechno a nechám jen nohy, tak už musí být více méně jasné, jak ten zbytek bude vypadat, jaký to bude člověk. Kdežto dnes se vyskytují věci úplně poslepané dohromady. Dokládám to zkušeností ze studií teologie v Holandsku, přes ulici byla škola malířů. Jednou jsem tam přišel a profesor zrovna hodnotil výkresy. Ukázal mi jeden a ptal se: Co na to říkáte? Děvče s kyticí. Já povídám: To je pěkný. A on: A právě tenhle jediný propadne. Zakryl vše kromě hlavy a ptal se: Kolik let má to děvče? Povídám: Asi tak 17. Zakryl obličej a ukázal nohy, A ta noha? No to je noha daleko starší. A to rameno? To je mužský! A tohle se dnes vyskytuje při stavbách kostelů. Mám tu fotografie moderních slovenských kostelů. Jedna linie sem, druhá tam. Ty linie a architektonické prvky musí přece něco vyjadřovat a ne jen, že to takhle drží, nebo že tamhle je místo. Je potřeba, aby lidé měli nějaké ponětí o umění a pak duch dává formu.

(Po krátké přestávce na skleničku:) Mám připravenou svou poslední knihu: Teologie umění. Mám zajímavé zkušenosti. Jeden semestr jsem učil v Africe v Kinshase. Dělal liturgii typicky africkou. Je to krása, když je to v tom prostředí. Byla tam s nima sestra z Belgie, a snažila se je napodobit. To byla tak strašná karikatura!

To není jen v hudbě, to je celé evropské myšlení. Smíšenina. A pak tzv. demokratizace a lidská práva a nakonec z toho vzniknou ty největší nesmysly. Jako kdyby bylo nějaké lidství. Každý člověk je člověk – osoba.

Jeden termín mi vrtá v hlavě, a to liturgický nesmysl. Jak můžeme nesmyslem nazývat něco, co v jiné liturgii běžně používají?

To je těžké říct. Třeba otázka, zda mše může být jen latinsky, protože slova v češtině nebo slovenštině to nedokáží vyjádřit?

Uvedu příklad. V pokoncilní západní liturgice platí zásada „nic se zbytečně neopakuje“, ale ve východní liturgii se třeba Jektenije (přímluvy) znovu a znovu opakují.

Hereze spočívá v tom, když se vezme částečná pravda a začne se vydávat za pravdu jedinou. Byla dvojí východní liturgie. Tzv. císařská a klášterní. Na tu císařskou cho-

Na podzim loňského roku bylo uvedeno v pražské Loretě (kostele a kláštere Panny Marie Andělské) nové CD souboru Collegium Quod Libitum nazvané *Vivat tempora!*, které je výběrem z barokního kancionálu Slaviček rájský. Přinášíme upravený článek kapelníka Víta Janaty, který za podpory Michaela Pospíšila koncipoval nahrávku jako „hudebního průvodce“ liturgickým rokem. Více o tomto hudebním projektu a o souboru najdete na <http://www.slavicek-rajsky.ic.cz>.

KANCIONÁL SLAVIČEK RÁJSKÝ

vydal kněz Jan Jozeff Božan, který sloužil v Chroustovicích u Chrudimi. Tento zpěvník je svým způsobem jedinečný, protože po Hollanově Kancionálu Capella Regia Musicalis (1693-4) je tištěný na formátu A4.

Kancionál má klasické uspořádání: písně adventní, písně o Narození Krista, písně o Velebné Svátosti, Umučení, ...atd. Mezi každým liturgickým obdobím je zařazeno rozjímání, které mohlo sloužit jako kázání.

Kněz Božan získal podporu na vydání zpěvníku u hraběte Františka Antonína Šporka. Tiskař Tybél v Hradci Královém vyhotovil 12.000 exemplářů, které Božan převážně zdarma rozdával farnostem.

Kancionál obsahuje 830 písní, proto jsme na toto CD vybrali jen nějaké a sestavili jsme jakýsi „hudební kalendář.“ Ať se tedy tato nahrávka dostane kamkoliv, věříme, že tam udělá radost posluchačům, ale přidá i trochu poznání o žánru, který je všemi bohužel zanedbáván; totiž Písně českých barokních kancionálů. Sice tak trochu přežívají v současných kanci-

dili laici, ta nebyla tak dlouhá. Na ty klášterní bylo času dost. Při každé delší modlitbě vyšel diákon a začal litanie. Oni ty delší teď vystříhávají. My jsme je zavedli, v předkonciliální liturgii přímluvy – modlitba lidu – nebyla. To mnohočetné opakování na východě bylo způsobeno nadbytkem času při liturgii. Měli na to celý den. Pro normální pastoraci je to moc. Pak ovšem dojde až k nesmyslům, že když to dělají anglicky, tak to i s kázáním stihnou za půl hodiny. Zase jsme u toho, že lidé si nejdříve musí uvědomit, co dělají. Jeden nový liturgický výraz už se vžil – OK. Byla v Lateráně tři svěcení. Byl mezi nimi i jeden Američan. Ceremoniář k němu přišel a říkal Pax tecum. Koukal nechápavě. Ceremoniář opakoval Pax tecum, konečně mu to došlo a odpověděl – OK. Ale naštěstí ještě se to nezpívá!

Děkuji za rozhovor.

Jiří Kub

Vivat tempora

onálech, ale člověk si jich ani nevšimne, protože jsou současnou dobou (a tradicí) přepracovány k obrazu dnešnímu. Proč se tedy nevrátit k původním kořenům?

Jedná se ale o trochu jiný druh muziky, než na jaký jsme zvyklí. Dovolili jsme si některé písně transponovat do nižších tónin. Tyto písně jsou jakýmsi náznakem, „kudy na věc,“ ale nikde není striktně napsáno, rozkázáno či udáno, že se musí hrát pomalu, s těmito nástroji atd. Každou píseň můžeme provést na mnoho způsobů. Na tomto CD jsme „zakonzervovali“ muziku v takové podobě, do jaké jsme ji nyní dopravovali. Za rok by to znělo třeba jinak...

A proč je naše CD nazváno *Vivat tempora*? V překladu to znamená „ať žijí časy!“ – ty staré dobré barokní!

O PROJEKTU „VIVAT TEMPORA“

Samotná myšlenka připravit CD je asi dva roky stará. Na zámku Kuks se v rámci festivalu Theatrum Kuks pořádají různé hudební dílny, které s přáteli navštěvujeme. Tento konkrétní hudební seminář se jmenuje „Kuk! Kuks kurs“ pod vedením hudebního badatele Michaela Pospíšila.

O projektu by se dalo napsat tolik: „Díky Michaelu Pospíšilovi toto CD vzniklo!“ Hudební seminář totiž nebyl jakési „konvenční povídání“ a dlouhé teoretické přednášky o kontrapunktu, ale zcela praktická práce s tímto originálním zpěvníkem; nacvičovali jsme písně z originálního faksimile, hráli jsme na spoustu nástrojů, zpívali a nakonec jsme tento týden završili koncertem v kostele Nejsvětější Trojice.

Po prázdninách jsem začal prepisovat jednotlivé písně do not a se souborem nacvičovat. Přípravu na nahrávání, dra-

maturgický plán a další činnosti začaly už v roce 2005! Poradil jsem se s Michaelem Pospíšilem, v roce 2006 jsem poprosil, zda bychom mohli zařadit na CD i dvě písničky z letošní hudební dílny – a dostali jsme „povolení ke startu.“

Jako hudební režiséři rádi vypomohli dva výborní hudebníci - Radek Rejšek, který je zároveň varhaníkem v chrámech Narození Páně na Loretě a v kostele Panny Marie Andělské. Druhým režisérem byl Petr Verner, dirigent, violista a hudebník známý především v souboru Verner Collegium. Mluvené slovo nám nahrál P. Jaroslav Konečný, kněz ze Zruče nad Sázavou, který je aktivní muzikant, skladatel a také majitel mnoha historických hudebních nástrojů.

COLLEGIUM QUOD LIBITUM

Pěvecký soubor Collegium Quod Libitum tvoří několikačlenné jádro, ke kterému se přidávají jeho příznivci či hosté. Collegium tedy může vystupovat opravdu Quod Libitum – dle libosti. Klasickou sestavu tvoří: nástroje, několik sólistů a sbor - takové uskupení, jako kdysi na barokních kůrech. Soubor se většinou věnuje interpretaci písní z českých barokních kancionálů jak při veřejných vystoupeních, tak i při hudebních doprovodech bohoslužeb převážně v chrámu Narození Páně v pražské Loretě. Soubor můžete slyšet na koncertě 27. dubna od 19:00 v kostele Panny Marie Andělské v Praze na Loretánském nám.

Vít Janata

Collegium Quod Libitum

Katolicismus moravský a český

O moravském katolicismu se nikde v Katolických novinách nedočteme, je to ledovcová řeka, která teče pod povrchem, ale je široká a silná. Katolickými novinami se nesmíme nechat zmást, neboť, jak známo, je píšící intelektuálové pro moravské katolíky a na Moravě se ví, že život je jinde. Na Moravě se ostatně kupuje spíše Světlo, které více odráží duši národa.

Moravská církev je široká jako je široká moravská zem. Pravda, víra na Moravě je občas smíchaná s pověrami, občas trochu s pohanstvím a je schopna do sebe vstřebat různé proudy a směry, fokolariny, charismatiky, nejroztočivnější eucharistická bratrstva, Mariinu legii, Opus Dei, skrytou církev, neokatechumenát, a biskupský sbor, kněžstvo i všechen vykoupěný lid se neproblematicky skryje v její náručí. Český katolicismus je zásadovější, ostřejší, vyhraněnější, připraven se bit za svou věc a zemřít mučednickou smrtí s praporem v ruce. Moravský katolík je připraven též zemřít mučednickou smrtí, ale nedělá kolem toho tolik povyku a nezve k této příležitosti kameramany. Pražští kněží mluví o ďáblu opatrně, spíše zdůrazňují motiv pokušení a že když se budeme postit, najednou v hladu pocítíme své vnitřní demony a že to jsou vlastně konec konců ti ďáblové našeho nevědomí a tak dále a tak podobně. V Praze se hodně mluví o Freudovi a Jungovi, individuaci, numinóznou a religionistické psychologii. Pro moravského kněze je naopak ďábel neproblematicky skutečnou osobou s kopytem a rohy, a pokud jej farář v kázání prezentuje tak jak jsme zvyklí, věřící mu nevzrušeně naslouchají.

V Praze by možná kněze odmítajícího podávat svaté přijímání na ruku postavili mimo službu. Na Moravě faráři podávat na ruku odmítají, známý farář mi dokonce svěřil svěží postřeh, že povodně na Moravě v roce 97 časově odpovídaly zavedení podávání na ruku. V Praze by s takovou myšlenkou neuspěl.

Když se slepý rakouský poutník umyl v naší lechovické studánce a po návratu do Rakouska viděl, nedělá se kolem toho žádný humbuk, vždyť takové věci se dějí a patří do řádu světa, spolu s anděly, vílami a zjeveními mrtvých. V Praze by se taková věc nemohla stát, neboť v Čechách již víly nežijí. Když se na Turzovce zjevila místnímu hajnému Panna Maria, český katolík se ptá „jak je to možné?“, zatímco moravský katolík se ptá „co chtěla?“

Když náš tehdy čtyřiaosmdesátiletý far-

ník pan K. se s dovolením postavil po mši svaté k ambonu a líčil všem přítomným v lavicích svůj sen, ve kterém se ocitl v kostele, viděl světlo a Pannu Marii, které je náš kostel zasvěcen, nikdo se nesmál a nikdo ho nepodezíral z exhibicionismu. Takhle to přece v životě chodí, pan K. jen popsal co viděl, neboť popisoval prostou všední věc a šli jsme domů a všichni si to pamatujeme. U nás na Moravě jsou věci na svých místech a svět je ještě plný toho, co je za-zrakem.

Na pouť do moravských Žarošic vypraví každá z okolních obcí svou sochu Panny Marie. V kostele se jednou sešlo 46 mariánských soch! Jsou vidět procesí, kde čtyři muži nesou sochu s blikající svatozáří na jakési desce, za nimi maširuje pátý se zahradními kolečky, na kterých veze autobaterii, která lunapark napájí. Takoveto pestré obrazy duchovního života v Čechách nevidět.

V Praze začínají křesťané pomalu objevovat kouzlo tradice a poklady minulosti našich zbožných předků. Oprašují se staré zpěvy a hymny, které se pak s velkou slávou zpívají při mši svaté. Na Moravě se tyto hymny rovněž zpívají při mši svaté, ovšem stále ještě jako součást denního života. V Praze tradici objevují, na Moravě se z ní ještě nevyšlo.

Pražští katolíci volí buď ODS, zelené, lidovce nebo ČSSD a faráři před volbami opatrně nabádají, aby volili moudře. Na

Moravě se faráři nepotřebují obtěžovat: víra v tradici, v Boha a v lidoveckou partaj tvoří pevný monolit, nezávislý na tom, co se v Praze děje. Politická orientace je otázkou víry, ne rozumářství a je naprosto nezávislá na konkrétních krocích konkrétních stran. Politika se ostatně řeší dole ve sklepě.

Pražský katolík je zaujatý touhou poaggiornamentu, má zájem dělat věci moderně a liturgii přiblížit člověku dneška, vymyšlí kytarové mše, nové nápěvy a snaží se věci zpestřit a ozvláštnit a liturgické texty upravit na moderní češtinu. Moravští katolíci se nadále modlí Synu svému rač nás poručeti, k Synu svému rač nás přivésti aniž by již přesně věděli co to znamená, ale záleží snad na tom?

Po druhém Vatikánu byl na Moravě prudký opor k přesunu oltářů doprostřed, lidé byli zvyklí jinak a tradicionalisté se radovali a poukazovali na lidový instinkt a sensus fidei. Když ovšem někteří tradicionalisté dneška oltáře přesouvají zpět, naráží na tentýž odpor, lidé si totiž na nové rozložení již zvykli. Samozřejmě že nejde o teologii, jde o to, aby v kostele byly věci na svých místech. Ze stejných důvodů věřící na Moravě těžko odpouští výměnu kaplanů po roce nebo dvou. Když si už pomalu začínají zvykat, přijde zase někdo jiný a tak pořád dokola. Člověk pak v neděli ráno neví do čeho jde. Rád věci chce tentýž kostel,

téhož kněze, tutéž hodinu a své místo v lavici. Co byste chtěli pořád vymýšlet? V Praze se pomalu přestává pohřbívat, na Moravě se při vynášení rakev ve dveřích domu rakev třikrát pozvedne, jak se sluší a patří, aby duchové byli spokojeni. Povinností kněze je dům, rakev a později i hrob okouřit a řádně vykropit. Nebožtík pak ještě občas někoho navštíví ve snu nebo k večeru na cestě, ale taková setkání nestojí za řeč o nic víc, než setkání se živým.

Není zde smělce, který by manželství uzavřel v květnu. V nejmenované vesničce na Moravě jsem měl předposlední dubnovou sobotu čtyři svatby, poslední dubnovou sobotu šest svateb, v celém květnu nula svateb a první červnovou sobotu šest svateb. Pražského katolíka by zajímalo proč. Odpověď je jednoduchá, v květnu se manželství zkrátka a dobře uzavírat nemá a všichni to vědí a včetně farního úřadu se to všeobecně respektuje. Prostě nemá.

V Praze se přemýšlí o tom, zda by se v konsekračních slovech mělo zmínit „vydává za všechny“ na „vydává za mnohé“ a reflektuje se, jak by se posunul teologický význam celé věci a jaký by to mělo vliv na hermeneutiku. Na Moravě se přemýšlí o tom, jakou by měla dechovka zahrát po konsekračních slovech fanfáru, někteří kněží totiž i na Moravě fanfáru odmítají, obvykle se ale na poutích hraje. Pokud někdo na Moravě tuší, že před nedávnem proběhl plenární sněm, jeho závěry nejsou známy a impakt na liturgii nulový.

Na jaře probíhá výkrop polí a svatoblažské požehnání se uděluje dvěma zkříženými svícemi. Na podzim se do kostela

přináší z vděčnosti obilí, kukuřice, dýně a výpěstky vinic a zahrad. Po bohoslužbách se plodiny tajemně kladou mimo kostel k sochám světců, což je nevysvětlitelné, nebo alespoň ne v mantinelech katolické teologie.

Pražskému zpovědníku penitenti ze široka otevírají své nitro, jedná se spíše o dlouhý a hluboký rozhovor, pocity jsou důležitější než skutky a celá liturgie svátosti smíření je běh na dlouhou trať, okolnosti hříchu jsou široce rozebírány. Na Moravě chceme slyšet hlavně hříchy, stručně a jasně, skutky, ne pocity, a svátost delší než tři minuty je považována za exces. Copak nevidíte tu frontu? Legendární korpulentní moravský kněz byl znám, jak častokrát vyběhl ze zpovědnice a na čekající had kajčnicků křičel „Hříchy, hříchy! nic než hříchy! Omáčka mě nezajímá!“ Křehcí pražští penitenti by zřejmě nápor nevydrželi, na Moravě, jak již bylo vzpomenu, měl neustále dlouhou frontu zájemců o odpuštění.

Marek Orko Vácha

POZNÁMKA REDAKCE

(trochu: v orkovském stylu)

V Praze začínají křesťané pomalu objevovat kouzlo tradice a poklady minulosti našich zbožných předků. Oprašují se staré zpěvy a hymny, které se pak s velkou slávou nacvičují ke mši svaté. Na Moravě se tyto hymny rovněž zpívají při mši svaté, ovšem stále ještě jako součást denního života a často způsobem těm v Praze objeveným jen vzdáleně podobným. Kdyby se mělo pražskému katolíkovu na druhou (proměnění na hoře) nebo pátou (vzkříšení Lazara) postní neděli zpívat "Již jsem dost pracoval", mohl by se zjevit. Na Moravě se zpívá. Je přece pěkně smutná a postní. V Praze tradici objevují, na Moravě se z ní ještě nevyšlo. Synonymem gregoriánského chorálu je v Praze David Eben a jeho schola, která pořádá krásné koncerty. Svatomichalská schola z Brna zpívá každou neděli při dvou mších svatých. Frekventanti diecézního varhanického kursu v Praze vydávají časopis, diskutují na svém webu a mají své internetové rádio. Moravští se učí hrát na varhany ve varhanické škole a pro ty, kdo nestihají, se vydávají zjednodušené doprovody bez pedálu.

XIX. FESTIVAL FORFEST CZECH REPUBLIC

Kroměříž, 21. - 29. 6. 2008

so 21. června 2008

20 hod., Chrám sv. Mořice
**N. Zourablevill (Francie),
Messe de Saint-Georges**

22 hod., Chrám sv. Mořice
S. Maris (Francie), pěvecký recital
francouzská duchovní hudba

ne 22. června

16 hod., Chrám sv. Mořice
pěvecký sbor Polytonie, (CZ)
Petr Eben

20 hod., Chrám sv. Mořice
Zahajovací koncert
Ensemble ARCHAEUS (Rumunsko)

po 23. června

16 hod., Chrám sv. Mořice
**R. Forsbach (Německo)
- varhanní koncert**

út 24. června

20 hod., koncertní sál konzervatoře
Jan Škrdlík (CZ), violoncellový recital

st 25. června

20 hod., Chrám sv. Mořice
Duo Messieri-Selva (Itálie)

čt 26. června

17 hod., koncertní sál konzervatoře
Miloslav Ištvan (CZ), autorský koncert

20 hod., koncertní sál konzervatoře
Jaroslav Šastný (CZ), autorský koncert

pá 27. června

17 hod., koncertní sál konzervatoře
Trío Persona (Portugalsko)

20 hod., koncertní sál konzervatoře
Štěpánka Kutmanová (CZ), violoncello
Eduard Spáčil (CZ), piano

so 28. června

15 hod., Rotunda v Květné zahradě
Vít Zouhar (CZ), autorský koncert

20 hod., Sněmovní sál
Moravští madrigalisté (CZ)

ne 29. června

14 hod., Chrám sv. Jana Křtitele
František Emmert (CZ), autorský koncert

20 hod., Chrám sv. Mořice
**Schola Benedicta Prague (CZ)
Michal Rataj, Vincent Rigot (varhany)**

Kontakt: Artistic Initiative - FESTIVAL FORFEST CZECH REPUBLIC,
Kojetínská 1425, 767 01 KROMĚŘÍŽ,
tel./fax: +420-573 341 316, e-mail: forfest@quick.cz
www.forfest.cz

Ve dnech 7. – 9. 2. 2008 jsem vykonal cestu do Londýna na právní seminář o tzv. Lisabonské smlouvě. Nebojte se, nic vám o ní nenapišu. Měl jsem ale při té příležitosti dva opakovatelné hudební zážitky, které stojí za pozornosti.

MŠE SVATÁ VE WESTMINSTER CATHEDRAL

Snad každý návštěvník Londýna navštíví Westminster Abbey – westminsterské opatství, katedrálu anglikánské církve. To je doporučeníhodné, můžeme se zde např. pomodlit nad hroby slavných anglických skladatelů, jimiž je podlaha chrámu hojně posázena (např. Byrd, Purcell). Také návštěva nešpor v 17:00 (všední den) s místním katedrálním sborem je zážitek. Mimochodem, v Anglii katedrální sbor (cathedral choir) je výraz pro sbor, kde soprán zpívají chlapi, zbylé hlasy pak dospělí muži. Dámy prominou, na tomto vzácném zbytku zásady taceat mulier in ecclesia (ať žena mlčí v chrámu) i hudby-milovné ženy mohou uši nechat. Poněkud dále mimo turistické trasy

ZPRÁVA ZE SLUŽEBNÍ CESTY

šéfa souboru Pro Cantione Antiqua: ten si zde zamlada takto vydělával na živobytí. Kvalita zpěvu byla skvělá, od krásy a čistoty chlapeckých hlasů přes ladění až k výrazu. Mužští zpěváci snad měli trochu opernější výraz, ale to může být součástí ceny za to, že sbor, zpívající vzadu v presbytáři, ovládal dokonale celý prostor obrovské katedrály a ani forte pro něj nebylo problémem. Ostatně v tomto obsazení zde zpívají i romantické mše s orchestrem a sóla se zpívají ze sboru. Přesto to nebyl koncert, ale bohoslužba, a to s účastí lidu. Na gregoriánských vlnách chlapeckých hlasů byl člověk nesen vzhůru spolu s kouřem kadidla. Opět se potvrdilo, že člověk může být bohoslužby aktivně účasten, aniž otevře ústa. Na to ovšem taky došlo, protože některé snadnější části – např. Sanctus či Pater Noster – zpívali gregoriánsky všichni.

datele Andrew Lloyd Webbera a textaře Tima Rice, vyprávějící příběh o Josefu Egyptském. Z původní hry pro školy se časem vyvinul profesionální kus. Inscenaci, kterou jsme nafilmovanou mohli vidět i na ČT 2, dávají v divadle Adelphi Theatre (www.adelphi-theatre.com). Přestože představení je vyprodáno týdnů dopředu, měl jsem štěstí a získal jsem lístek za „pouhých“ 45 liber, ale řečeno parafrází jedné reklamy: když ho miluješ, tak není co řešit, ostatně jsou i levnější lístky, když je objednáte dopředu.

Tento rodinný muzikál u nás zná mnoho lidí. Jeho hudební, textařská i inscenační nápaditost je nesrovnatelná s tím, co se často pod názvem muzikál produkuje v tuzemsku. Zajímavý je mj. tím, kdo v něm hraje hlavní roli. Podle mě to není ani Josef, ani Vypravěč, ale téměř všudypřítomný dětský sbor. Ale píši o tom všem vlastně proto, že přestože jsem Josefa na DVD viděl nepočítaněkrát, v Londýně jsem si uvědomil, že by tento muzikál mohl být velkou inspirací pro všechny, kdo dělají neliturgickou duchovní hudbu všelikého druhu: možnost se nedosahuje nutně tím, že budeme opakovat slovo Bůh a Ježíš na každém řádku. Josef má biblický příběh o vítězství bratrské lásky a jedinou píseň s „vertikálním“ obsahem, aniž by se i v ní použilo slovo Bůh (Close Every Door to Me). Přesto je jasné, oč jde, a ani necírkevní hudební jazyk to nemůže ohrozit. Konzervativec by se možná ptal opačně – zda se biblický příběh tím nevyprazdňuje od své náboženské podstaty. Tady se dá poradit jediné: prostě to shlédnout. Mně se zdá, že je to hezký evangelizační počín.

Publikum ovšem bylo řádně nažhaveno od samého počátku a bylo jasné, že na této hře v anglických školách vyrostla již nejedna generace – dnes bývalých – dětí. Stojí za to připomenout, že u nás má tento kus na repertoáru Městské divadlo v Brně. Ať už jste brněnskou inscenaci viděli či nikoliv, budete-li v Londýně, běžte na Josefa, litovat nebudete. U nás je totiž stále pomálu skutečných muzikálových umělců, kteří dobře vypadají, tančí a zpívají.

Takže budete-li v Londýně, víte kam jít.

Pavel Svoboda

poblíž nádraží Victoria Station, zastrčená (jako celá katolická církev v Anglii, i když je dnes zde již více katolíků než anglikánů) mezi betonovou zástavbou, se tyčí siensky pruhovaná, uvnitř neobyzantská katedrála katolická – Westminster Cathedral. Jak zjistíte na internetu (www.westminstercathedral.org.uk/music/music_diary.html), každý den dopravází mši sv. zpěv gregoriánského chorálu i polyfonie včetně částí ordinaria. Katedrální sbor zde tvořilo cca 20 chlapců – sopránistů a 6 profesionálních pěvců. Pamětníci valtických kurzů si vzpomenou na Jamese Griffetta,

JOSEF A JEHO SKVOSTNÝ PLÁŠŤ,

tak se u nás překládá název muzikálu Joseph and the Amazing Technicolor Dreamcoat, prvotina spolupráce skla-

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu

Ročník 2, č. 2/2008. Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Kolejní 4, 160 00 Praha 6, IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz, <http://zpravodaj.sdh.cz>, <http://blog.sdh.cz>.

Šéfredaktor Jiří Kub. Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický. Výkonný redaktor Jarmila Štogrová. Design Jana Majcherová.

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774